Christian Winther

Mindre Fortællinger

Bibliotek 1800

Christian Winther

Mindre fortællinger

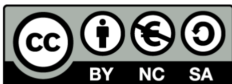
eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

De to peblinge

Når man nævner Vordingborg, så kommer man straks til at tænke på det store, runde tårn, som står der og knejser over alle de lave huse, ligesom en lang mand midt i en flok små børn. Fra byen selv, som ligger smukt adspredt på nogle høje nær ved stranden, er der vel en vid udsigt; men når man stiger op i tårnet, som er en levning af kong Valdemar Atterdags slot, og som af den forgyldte gås, der sad på spidsen, blev kaldt Gåsetårnet, så kan man overse en stor del af det sydlige Sjælland, Ulvesund, Møen, Falster og Lolland, samt alle de små øer mod øst og vest.

I Vordingborg boede for henved to hundrede år siden en præsteenke, som man kaldte moder Kordt. Hun havde en eneste søn på omtrent tolv år, hvis navn var Martin, og denne søn elskede hun over alt i verden. Hertil kunne hun have meget god grund; for den lille Martin Kordt var nok værd at holde af. Han elskede inderligt sin fromme moder og gjorde alt, hvad der stod i hans magt, for at glæde hende. Han gik i den latinske skole, og da han ikke alene havde fået gode evner af Vorherre, men også var flittig og brav, så var han altid blandt de bedste i skolen og i forhold til sin alder kommet temmelig højt op. Så at både rektor og konrektor og hørerne ventede sig noget stort af ham. Men lige så stadig og sindig han kunne sidde med næsen i sin bog, lige så rask og livlig var han også til lystighed og leg. Han var vel så kæk som den kækkeste til at klatre, springe og svømme, og sangen duede ikke, hverken i kirken eller på gaden, når Martins klare stemme manglede. Ja, han var heller ikke just

den sidste til at bruge næven, når han syntes, man ville ham til livs med uret, og da forstod han at bruge den til gavns. Derfor stod han sig også godt med alle sine kammerater, de andre peblinge, – således kaldtes dengang disciplene i de latinske skoler. Blandt sine kammerater havde Martin en udvalgt ven, som hed Hans Jørgen og var søn af en rådmand i byen. Han var Martins sidemand i skolen, de legede sammen, spadserede sammen og delte gerne enhver fornøjelse med hinanden. Det lod til, at de passede meget godt for hinanden, skønt der i deres sind fandtes stor forskellighed; thi Martin kunne trods al sin munterhed og livlighed dog altid være fast og besindig, mens Hans Jørgen, der ellers var ret godmodig, ofte i høj grad var hidsig og ubetænksom.

En lørdag eftermiddag ved midsommertid stod Martin just i forstuen til sin moders hus og børstede sin baret for at gå ud og hente Hans Jørgen; de skulle på marken samles med de andre peblinge til en langbold. Just som han er i begreb med at træde ud på gaden, hører han sin moder sige til kokkepigen: "Ja, jeg ville rigtig ønske, jeg havde et par duer til i morgen; når min svoger. Mester Anders, kommer og prædiker i vakancen, så har vi ham her til middag, og jeg ved, han holder så meget af duesteg!"

Næppe havde Martin hørt disse ord, så forandrede han fluks sin plan for denne dag. Han gik lige over til Hans Jørgen, som han fandt fiks og færdig til at gå, og sagde til ham: "Hør du, skulle vi ikke hellere i dag fange duer i tårnet?"

"Å, jo nok," sagde Hans Jørgen, "det er mig lige meget!"

Derpå vandrede begge piltene arm i arm ned ad gaden i deres lange sorte kjoler. Peblingene i de latinske skoler bar

nemlig på hin tid side kjoler, knappede med én rad knapper fra hage til fod, omtrent af samme snit som præstekjolerne nuomtide. Da de var kommet til foden af tårnet, så de sig forsigtigt om; for det var dem rigtignok forbudt at stige derop, eftersom det formedelst de indvendige opganges skrøbelighed var forbundet med fare. At fange duerne, som havde deres reder højt oppe under tagskægget af tårnhatten og i huller i muren, var derimod tilladeligt; for de var næsten vilde og tilhørte ingen. Det eneste levende, som de øjnede i nærheden, var en karl, som langt nede ved stranden læssede kvas på en vogn. Beroligede i denne henseende, steg de op ad den høje brandstige, der stod lænet op til den åbning, gennem hvilken man dengang alene kunne komme ind i tårnet, og da de var kommet derop, entrede de på skrøbelige stiger og til sidst mellem tømmerværket, indtil de nåede lige under taget til det øverste bjælkelag, over hvilket der hist og her var lagt løse brædder, der til dels var halvrådne. Det længste og stærkeste af disse brædder slæbte de med stort besvær hen til en af de mange store glugger, som er anbragt lige under tagskægget, og hvorfra man har udsigt til alle verdens fire hjørner. Gennem åbningen skubbede de brættet så langt udenfor muren, at det havde ligevægt, og nu gik Martin ud på den yderste ende af det, mens Hans Jørgen indenfor lagde sig på maven tværs over planken som en modvægt, uden hvilken Martin straks var vippet ned i afgrunden.

Stående ude på det svære bræt imellem himmel og jord, begyndte Martin nu ivrigt sin jagt; han kiggede og søgte så længe og forsigtigt, at han også snart var heldig nok til i et par huller i muren at opdage et par af de der byggede duereder, og

at overraske de gamle og unge så snelt, at han i kort tid havde fået puttet to duer i den venstre rummelige kjolelomme og to i den højre, en femte måtte tage logi indenfor hans vest. Fuld af glæde over sin fangst råbte han ind til Hans Jørgen, som lå og pustede tværs over brættet: "Nu har jeg allerede fem; men nu ser jeg heller ingen flere!"

"Jeg vil have de tre," råbte Hans Jørgen tilbage, "jeg vil have de tre!"

"Tak skal du have, du er god!" svarede Martin og lavede sig til langsomt at gå indad på brættet, "jeg har fanget dem, og jeg vil også denne gang have broderparten!"

"Å snak," råbte Hans Jørgen igen, "jeg ligger her og klemmer min mave – –"

"Som jeg siger dig," var Martins svar, "du må nøjes med to; hvad vil du også med dem?"

"Det kommer ikke dig ved," råbte Hans Jørgen hidsigt; "hvis jeg ikke får de tre duer, så lader jeg dig dumpe, ved du det!"

"Så du vil skræmme mig?" svarede Martin ganske roligt og leende, "du får de to, det er nok til dig: min moder skal have de tre!"

"Så behold dem da alle fem!" skreg Hans Jørgen ude af sig selv, og rejste sig ganske lidt fra brættet. Ved denne bevægelse sank det noget mere udad, og den ulykkelige Martin Kordt styrtede eller rettere gled ned fra den svimlende højde.

Næppe havde Hans Jørgen set, at Martin forsvandt for hans øjne udenfor gluggen, før tanken om hans ubesindigheds græsselige følger faldt på ham som et bjerg; han slap planken, som han endnu holdt fast på og skyndte sig i dødsens angst ned ad alle bjælker og stiger, ud af tårnet, og uden at han selv

tænkte på det, førte hans fødder ham til præsteenkens hus. Bleg som et lig styrtede han ind i stuen til hende, hvor hun sad og spandt på sin rok, kastede sig ned foran hende og omfavnede hendes knæ, idet han med frembrydende tårer fortvivlet skreg: "Gud hjælpe mig! Gud hjælpe mig!"

Moder Kordt blev heftigt forskrækket og spurgte ham ængsteligt: "Hvad er der dog på færde? hvad har han gjort?"

"Å, Gud se i nåde til mig!" skreg den ulykkelige dreng, "Martin er styrtet ned fra tårnet og har slået sig ihjel, og det er alt sammen min skyld!"

"Hvad siger han?" hviskede konen forfærdet, "hvad er det, han siger?" gentog hun heftigere, og i det samme rejste hun sig hurtigt, ilede, som hun var, ud af døren og ned ad gaden, som fører til slotsbanken. Men hendes knæ rystede, og hendes fødder kunne næppe bære hende, og da hun kom til brønden, som står ved hjørnet af Torvestrædet, måtte hun standse og læne sig til rækværket, for ikke at falde omkuld. Da så hun med ét en hob folk, som bøjede om fra slotsbanken ind i gaden og nærmede sig til det sted, hvor hun stod; og da de kom nærmere, så hun i spidsen af sværmen sin søn, sin Martin, hvem hun havde troet at gense knust og lemlæstet, komme hende i møde. Han var rigtignok lidt bleg om næbbet og vaklede, som om han havde en rus, hvorfor også en karl havde taget ham ved den ene arm; men da han fik øje på sin moder, rev han sig løs, løb hen til hende og sagde: "Se her, moder! der har hun fem duer, som hun kan stege til farbroder i morgen. Men hun må ikke være vred på mig, fordi jeg kom til at springe ned fra tårnet; jeg skal aldrig gøre det tiere!"

Ved disse ord slog de omkringstående en høj latter op. Men moderen hørte ikke, hvad han sagde. Hun trykkede ham fast til sit bryst, hun kyssede ham, hun befølte ham fra top til tå, om han var hel og holden, og så på ham med en sådan glæde i ansigtet, som om hun nu først havde fået ham af Gud.

Under alt dette forsøgte imidlertid de omstående borgere, tjenestefolk og drenge at fortælle og forklare, hvordan det var tilgået med hans frelse; men den ene kunne ikke komme til orde for den anden, alle snakkede hinanden i munden, indtil endelig en gammel bryggerkarl fik slået til lyd og fik lov at tale.

"Ser hun," sagde han til moder Kordt, "jeg havde netop læsset et stort læs risbrænde histnede ved stranden og var just på vejen forbi tårnet for at køre det hjem til min husbonds, brygger Ambrosius' gård, da jeg med ét ser noget stort falde ned fra det øverste af tårnet; det så ud som en stor sort kugle. Jeg holdt straks stille med vognen, men i samme øjeblik falder dette sorte lige ned bag i min vogn, ovenpå det høje læs kvas, og glider mellem kvistene på jorden. Jeg steg af hesten, og da jeg skulle se mig til, hvad det var, – ved hun så, hvad det var? Det var, min sandten, hendes lille søn, som her står! Han lå ganske stille, og jeg troede, min sandt, han var død. Men aldrig så snart havde jeg løftet ham op og fik rusket lidt i ham, før han slog øjnene op og så rigtig vildt på mig, så gned han sine øjne, og da han så havde set sig lidt om, så var det første ord, han sagde: "Jeg fik dem dog alle fem." Jeg kunne da nok begribe, at han talte noget vildt! Så kom der nogle flere til, og så tog jeg ham ved den ene arm og fulgte ham herhid. Jeg kan tro, at hans store, side kjole har hjulpet ham og, næst Guds nådige vilje, frelst ham ud af denne store fare for at slå sig rent ihjel; for vinden oppustede

kjolen, ligesom når det blæser i et sejl, og bar ham op, så han ikke faldt så hurtigt ned, som ellers ville sket, men dalede, lige som en ravn kan lade sig dale på sine vinger. Og så førte også Vorherres hånd ham lige ned i mit høje læs af riskviste, hvilket tog af i faldet. Men alligevel er det jo et sandt mirakel, at han nu står her sund og frisk og kan både gå og mæle!"

Moder Kordt hørte ikke meget af denne venlige beretning om sønnens vidunderlige frelse; hun havde bestandig ufravendt set på Martin og knælende holdt ham i sine arme. Nu rejste hun sig op, idet hun sukkede: "Gud i Himlen være priset og lovet og takket i evighed!" tog drengen ved hånden og førte ham hjem med sig. Mens de andre alle gik hver til sin dont. Det første, de ved indtrædelsen i stuen blev va'r, det var Hans Jørgen, der ganske bleg og forgrædt havde sat sig på gulvet i den mørkeste krog, han havde kunnet finde. Ved moder Kordts og Martins komme havde han hurtigt skjult sit ansigt i begge sine hænder, og en gysen rystede hans krop. Nu, tænkte han, nu bringer de hans lig, – der er de! Men da hørte han Martins stemme, der tiltalte ham venligt; han slog øjnene op, – ja der stod Martin for ham! Knap ville han tro sine egne sanser. Han fo'r op som af en drøm, fløj Martin om halsen, trykkede og kyssede ham og bad ham med tårer om forladelse. Den tilgivelse, som han bad om, erholdt han også straks, og den eneste hævn, som Martin tog over ham, var, at han holdt ham et par duer for næsen og sagde: "Ser du, nu fik jeg dem dog alle fem!"

Men moder Kordt var i begyndelsen meget streng: hun holdt ham en skarp formanings-prædiken, der sluttede således: "Nå, græd nu ikke mere, jeg tror nok, han har ikke gjort det af ondskab; nu må han betænke sig længere en anden gang ved,

hvad han gør, og takke Gud, at det denne gang faldt så vel ud!" Dog hendes egen glæde over Martins forunderlige frelse og Hans Jørgens oprigtige og dybe bedrøvelse gjorde, at også hun tilsagde ham tilgivelse, ja lovede endog at fortie, hvad han havde gjort.

Formodentlig var sagen dog samme aften – måske ved andre skolepeblinges gisninger – blevet omtalt og på den måde kommet Hans Jørgens fader for øre; thi søndag morgen ganske tidligt kom rådmanden meget højtideligt og gravitetisk ind til moder Kordt for at bede hende om forladelse på sønnens vegne; ved hvilken lejlighed han tillige bemærkede, at han – som han med en ret artig vittighed udtrykte sig –, "havde stillet Hans Jørgen for en *birkeret* og ladet dommen fuldbyrde af selve *birkedommeren*, – som sidder bag spejlet!"

Til højmesse samme dag prædikede da Martins farbroder, mester Anders Kordt; Martin selv sad blandt de andre peblinge i koret og sang; hans moder kunne fra sin stol nede i kirken netop se ham og vendte ikke øjet fra ham, mens hun i sin bøn til Gud indflettede den inderligste taksigelse, fordi han så vidunderligt havde bevaret hende det, der var hende det dyrebareste på denne jord.

Efter kirketjenesten spiste farbroderen hos Martins moder til middag, og Martin så med ikke ringe fornøjelse de fem duer stå stegte og brune midt på bordet. – Det havde nær blevet en kostbar duesteg!

Den røde mand

1

I den smukke købstad Nykøbing på Falster er der en lille gade, som hedder *Bastebrostræde*. Den består af to rækker små og lave huse og løber skrå ned mod Guldborgsund lige til den skibsbrygge, hvoraf den har sit navn. Gaden er så snæver, at når diligencen, lig et hus på fire hjul, ruller derigennem, kunne de rejsende, om de ville, gerne række hånden til den arbejdende skomager gennem det åbne vindue eller til konen, som står på dørtærsklen med sit barn på armen. Den er for det meste beboet af borgerfolk, som ikke har penge nok til at betale leje i de større huse i Slotsgade eller Frisegade, og her findes derfor adskillige daglejere, matroser, fiskere og fattige håndværksfolk; for en del år siden boede også byens skorstensfejer her. Dog var han en noget mere velstående mand end de fleste andre af gadens beboere; for dels havde han selv brav meget arbejde med at feje skorstene og brænde kakkelovne ud såvel i byen selv, som i landsbyerne og på herregårdene, og dels havde han en kone, som ved sin driftighed og orden var en hel kapital. Han havde fået hende i København, hvor hun var født af engelske forældre, og af byens borgermester havde hun erholdt tilladelse til at holde værtshus og skænke brændevin og øl, samt koge mad for dem, der ville tage tiltakke, derfor så man også altid en mængde matroser, finlapper, danske, hollændere og andre at hente sig hjertestyrkninger hos madame Hermansen; og madame Hermansen, der var munter og kvik og talte, foruden

dansk, både engelsk og hollandsk, så det stod efter, befandt sig selv meget godt ved disse besøg. Hun kunne selv hver dag gå med en hvid kappe og et hvidt forklæde, og ligeledes klæde sin lille datter, Elisabeth, net og renligt. Også manden, der de seks dage om ugen var sort som en morian, men om søndagen rød og hvid som et andet kristenmenneske, gik da med kone og barn i kirken med et par snehvide flipper om kinderne, så stive, at han næppe turde vende hovedet, når han hilste borgmesteren. Den lille Elisabeth gik da foran sine forældre i en lyserød kjole og med en stråhat på hovedet; til hverdag havde solen lov til at skinne på hendes lyse hår, når hun løb og legede nede ved stranden. Og der legede hun gerne; for hun traf altid der en legekammerat, som forstod at more hende og altid vogtede og varede hende for enhver fare.

Ligeoverfor disse velhavende folk, hvis hus med blanke vinduer med blomsterpotter, glas og flasker så ret venligt og indbydende ud, lå der en anden bolig af et helt forskelligt udseende. Det lå mod nordsiden og solen kom aldrig til at skinne derpå, og havde solen også kunnet skinne derpå, så havde det ikke nyttet beboerne stort; for ruderne i de få, skæve og brøstfældige vinduer var så grønne, så smudsige og små, at solen ikke havde kunnet se ind i stuen. Og det var i grunden heller ikke rart at se derind. Der var fattigt og øde og slet ikke pænt. Ved ét af vinduerne stod en forhøjning, hvorpå der var et skomagerværksted; en seng uden omhæng skjulte sig i en krog: et par gamle stole og et feltbord fyldte den øvrige del af rummet, der kun var meget indskrænket. På væggen hang et nyrnberger-ur uden kasse, et lille skab og en violin med bue. Alt vel overtrukket med støv og spindelvæv. Kalken, hvis hvide farve

for længst var svundet, var på mange steder faldet af, og på gulvet kunne man se, at der nok ikke blev slidt mange koste i denne husholdning, kort – alt viste, at de, som boede der, måtte være meget fattige og tillige ikke holde meget af at have det net og hyggeligt.

I dette sørgelige hus havde der i mange år boet en underlig personage. Han var skomager af sin profession og hed egentlig Svang; men da han så meget barsk og vredladen ud, så gadens børn altid var bange for ham; da han kun talte lidet, og når han talte, fremstødte sine ord i en buldrende, rå tone, så havde man givet ham det tyske navn "Bullenbeitzer", hvilket siden i folkemunde blev forkortet til Bullebejs. Men denne mester Svang eller Bullebejs var slet ikke så slem, som han så ud til; når man lærte ham at kende, så fandt man snart, at det var en skikkelig og fornuftig mand, med et venligt og godt sind; kun var han lidt sær i sine manerer. De to mennesker, som boede hos ham og levede med ham, kunne heller aldrig klage over ham; de var tværtimod meget tilfredse med alting, når man undtager, at det rigtignok stundom gik lidt knapt til med mad og drikke. Den gamle Ane, som holdt hus for ham, fik derved ikke synderlig lejlighed til at vise prøver på sin kogekunst; og den lille Johan, en trettenårs dreng, der var hans plejesøn, og som Svang holdt inderlig meget af, blev just ikke vænnet til sin mad eller lækkerier. Dog det havde han jo ikke ondt af. Men det lod dog også virkelig til, at mester Svang, uagtet han flittigt forsålede mangen sømands støvle og bagflikkede mangen stuepiges sko, samt idelig havde arbejde nok, alligevel ikke havde synderlig mange penge til at leve for. Da borgerne i byen engang skulle beskrives til indkomstskat, mødte da også

Bullebejs med de andre på rådstuen; og da turen kom til ham, og borgmesteren spurgte: "Nå, mester Svang! hvad tjener De vel om året?" så svarede han: "Ja, ser De, herr justitsråd! hver gang jeg sætter min gryde på ilden, så koster det mig én rigsdaler!"

"Ser man det!" sagde borgmesteren, "det går jo nok an!"

"Ja men," tog mester Svang hurtigt ordet, "jeg sætter kun min gryde på ilden to gange om ugen!"

Denne forklaring gjorde altså en betydelig forskel, og på den måde kunne man kun sætte ham i en temmelig lav klasse af de skatteydende.

Ved al mester Svangs sparsommelighed var der dog ét punkt, hvori han ikke var kneben. Når det kom an på at købe en ny trøje eller et andet stykke til den lille Johan, når talen var om skolepenge og andre udgifter for ham, så sagde mester Svang ikke et muk, men betalte villigt og gav rundeligt; thi han elskede den trettensårs pog. Denne var derfor også den eneste i huset, som så nogenledes ordentlig ud. Thi var end hans klæder enten gamle eller simple, så var det dog den gamle Ane strengelig pålagt altid at holde dem hele og rene, såvel som den lille fyr selv. Hvor mester Svang havde fået drengen fra, eller hvem han egentlig tilhørte, vidste ingen, og ingen bekymrede sig om at udspørge manden desangående. Hans plejefader holdt ham til at gå flittigt i den danske skole og passe sine lektier hjemme, og havde et agtsomt øje på, at han i sine fritimer ikke gjorde noget, som ikke var godt. Dog dette havde ingen nød; når han ikke skulle læse eller deslige, var han for det meste ovre hos madame Hermansen, der altimellem trakterede ham med noget fra sit køkken, som han i den gamle Anes ikke havde anelse om; eller også han legede ved stranden med den lille Elisabeth, hvem han

ret havde fattet broderlig kærlighed til. Johan holdt på sin side også inderligt meget af den gamle Bullebejs; men da drengen var af et heftigt sind og undertiden i tidligere dage ikke altid ville, hvad plejefaderen ville, men satte sig op mod denne, ja, stundom blev arrig og stampede i gulvet og bar sig ad, som om han var herre og mester; så blev den rette mester også vred og straffede ham; men han slog ham aldrig. Han langede blot sin violin ned fra væggen og, idet han satte et så forfærdeligt barsk ansigt op, at Johan af skræk aldrig vovede at kny, råbte han med tordenstemme til ham: "Dans, dreng!" Derpå strøg han på violinen den raskeste reel eller hornpipe, han kunne, og Johan begyndte sin dans. I begyndelsen trippede han med tårer i øjnene og med et af ærgrelse og skamfuldhed fordrejet ansigt; men lidt efter lidt svandt vreden, tårerne tørredes, smilet brød frem, og han dansede da med lyst, knipsede med fingrene, klaskede i hænderne, slog sig afvekslende på begge hæle og på hovedet, vrikkede med skuldrene, snoede sig som en top på hælen, kort sagt, gjorde alle de manerer efter, som han havde lært ved at se de engelske matroser danse disse deres nationaldanse. Alt eftersom drengens åsyn opklaredes, svandt også det barske af plejefaderens, og begge brast til sidst i en så uslukkelig latter, at mesteren var nær ved at falde ned fra sin trebenede stol, og drengen nær ved at revne på gulvet. Denne straf ville måske ikke passe for alle, men her gjorde den god virkning; for i de sidste par år havde mester Svang aldrig haft nødig at tage sin tilflugt til violinen, der, som ovenfor er sagt, derfor også hængte ganske bestøvet på væggen. – Han havde bestemt, at når Johan var blevet gammel nok dertil, skulle han tage fat på læsten og lære at sy sko, og det var især angående

dette punkt, at han og drengen ofte blev uenige, for den sidste havde en afgjort modbydelighed for beg, risp og pudsefløjte; det var *hans* sorg i livet!

Mester Svang skulle imidlertid desværre ikke se de modne frugter af sine bestræbelser for Johan. En tidlig morgenstund, da den gamle Ane kom ind i stuen, fandt hun mesteren endnu sovende. Han plejede ellers altid at være den første på benene; men denne gang var han undskyldt; han stod ikke mere op. Han var død. Men hans død måtte have været let, for hans ansigt var mildt og venligt, og intet tydede på, at han havde udstået nogen svær dødskamp. Den gamle Ane tog hans hånd, men da hun fandt den kold og stiv, lod hun den atter falde på dynen, gik ud og kaldte et par naboer til. Også den lille Johan kom ind og stod grædende ved sin plejefaders seng. Men hverken de ældres undersøgelse eller drengens tårer hjalp noget; han vedblev sin evige søvn. Øvrigheden blev hentet for at foretage det fornødne; hvad den afdøde ejede var lidet, og indtil at dette kunne blive solgt, måtte andre udrede omkostningerne ved begravelsen. Borgmesterens skriver, som var nærværende, søgte og lod søge i alle gemmer og kroge, om der ikke skulle findes penge eller noget af værdi; men der fandtes intet sådant. Den gamle Ane og Johan fik imidlertid lov til at bebo huset, indtil der på anden måde kunne sørges for dem. Skorstensfejeren påtog sig med øvrighedens minde formynderskabet for Johan, og madame Hermansen fordoblede, om muligt, nu sin venlighed mod det fattige og forladte barn.

2

Nogle dage efter mester Svangs begravelse gik Johan og den lille Elisabeth en søndag eftermiddag på vejen fra Systofte skov; de drejede ind til venstre gennem den store alle til Vestensborg, hvor de hos gartneren købte dejlige pærer og gule blommer; og da de var kommet lidt længere ned mod landevejen, gik de ind på engen, satte sig i græsset og begyndte at spise af den saftige frugt, som de udbredte på et stort skræppeblad.

"Hør, ved du hvad!" sagde den lille Elisabeth, idet hun løste sin hat og lagde den ved siden af sig, "jeg ville dog ønske, at jeg måtte lære at ride og sådan gøre kunster på hesten. Jeg var forleden med fader og moder nede i hospitalsgården og så beriderne og de vilde dyr, som de havde med. Hvor det var dejligt, du! Først var vi inde og så løverne og tigrene og abekattene og hyænen og alle de brogede papegøjer. De fik alle sammen æde, mens vi var der, og så brølede de og streg og snakkede – og jeg var så angst – men det var dog så gruelig morsomt. Og så gjorde abekattene kunster, og der var én, som eksercerede, og da manden forlangte at se hans pas, så tog han det ordentlig op af lommen og bredte det ud og rakte ham det! – Så var vi siden ude på den runde plads og sad på bænke og så alle beriderne og damerne ride. De var så nydeligt pyntede med silke og fløjl og guld og sølv. Den allerførste, der red for os, var en lille pige, der vist var meget mindre end jeg. Hun havde en rød silkekjole på med goldpailletter, et lyseblåt skærf og en lille rød fløjlshat med hvide fjer på hovedet. Hun kom springende så nydeligt ind og smilede og var så fornøjet! Og så galopperede hendes grå hest med hende rundt på banen, og hun dansede til den yndige musik på sadlen meget smukkere, end nogen kan

danse på et stuegulv. Da hun havde sprunget gennem tre tøndebånd og over de røde snore, så klappede alle folk i hænderne for hende, og hun sprang ned af hesten og nejede på gulvet og kyssede på fingeren – og væk var hun! Det var så dejligt alt sammen! Gud give, jeg også kunne komme med og blive beriderske og blive så net klædt på!"

"Så *det* ville du så gerne, Elisabeth?" spurgte Johan med et polisk smil; "ja, men du kender ikke enden på historien; den kan jeg fortælle dig. Jeg havde ingen penge til at komme ind på ridebanen for, derfor måtte jeg tage tiltakke med at sidde i det store valnøddetræ, som står ved det gamle hospitals mur; derfra så jeg hele stadsen, og så mere end alle de andre. Thi jeg kunne fra oven af se ned i det åbne skur, hvor alle hestene stod, og hvor de rendte ind, når de havde gjort deres kunster. Du kan vel nok huske, at da den lille danserinde første gang skulle springe gennem et tøndebånd, trådte hun fejl og rev tøndebåndet fra den mand, som holdt det, og selv var hun nær faldet af hesten. Næste gang gik det bedre. Men da hun nu, efter at have nejet og kysset på fingeren, smilende sprang ind i den åbne stald, hvor ingen af tilskuerne på pladserne kunne se hende, men kun jeg, som hang på en gren i træet, da kom den store, skæggede, tykke mand, som gik med den lange pisk inde på banen, bag efter hende, greb hende i de krøllede, gule hår, holdt hende op, ligesom man kan holde en lille hundehvalp, og pryglede hende med piskeskaftet langs ned ad de halvnøgne tynde ben og lår. Hun streg slet ikke, den stakkel, men krympede sig bare op med hele underkroppen; og da han så havde dænget hende dygtigt til, smed han hende hen mod plankeværket, så det knagede efter. Jeg blev så rasende ved at se

det afskyelige menneske således mishandle den lille, stakkels tøs, at jeg af fuld hals gav mig til at skrige: "Schlingel!" – for de kan ikke forstå dansk, – "schlingel! vil du lade være, schlingel!" – Han løftede hovedet i vejret, fik straks øje på mig, og greb så en kartoffel eller hvad det var, der lå i en bunke derinde, og hev mig den lige i panden, så jeg nær var faldet ned; her kan du selv se, det er deraf, at jeg endnu har dette sår, men nu er det snart lægt. Jeg blev ved at skælde ham ud, og så trak han på skulderen og gik ind på pladsen, bukkede for publikum og kaldte en ny rytter frem! – Ser du, således bliver de behandlede, mens de er i lære, og sådan ville det også gå dig, tænk dig! Du, som er så bange, at du knap tør gå hen ad et smalt bræt nede ved stranden, skønt jeg holder dig ved hånden. Hvad skulle det blive til, Elisabeth?"

"Nej fy! det var dog afskyeligt!" råbte den lille pige, "det havde jeg aldrig troet! Nej, så vil jeg dog meget hellere lære at koge af min moder, og så blive kokkepige hos stiftamtmandens, for det har min moder lovet mig!"

"Ja, gør du det," sagde Johan, "det er meget sundere: din moder banker dig da vist ikke, om du i begyndelsen skulle komme til at svide vællingen eller komme for meget salt i suppen. Jeg så jo forleden, da du tabte den dejlige tallerken med Adam og Eva på, så den gik i tusind stykker, da sagde hun ikke andet end: "Hvordan er det, du går og klatter, Bess?" Sådan en smuk tallerken har vi aldrig haft ovre til vort!"

"Ja, herregud! Bullebejs var nu så fattig, og han brød sig heller ikke om sådan noget net noget. Men han var dog også ligeså god imod dig, som min moder er mod mig, ikke sandt?" spurgte Elisabeth.

Johan svarede ikke herpå, men tav stille og ruskede noget græs op og vred det imellem fingrene, mens de klare tårer trillede ned på hans kinder. Hurtigt tørrede han sine øjne med bagen af sin hånd.

"Nu får du vel hans violin og hans ur," vedblev Elisabeth, "og alt hans værktøj, så kan du jo selv lære at sy sko og støvler og blive ved at bo derovre?"

"Å hvad!" sagde Johan, "violinen kan jeg jo ikke spille på, og værktøjet – ser du, det var nu det eneste, som vi aldrig kunne blive enige om, hvad jeg skulle være! Han ville nu absolut, at jeg skulle lære at være skomager, og det har jeg nu slet ingen lyst til. Sådan dag ud og dag ind at sidde med krum ryg på den lille stol og bløde læderet og banke det og skære til, og sno den begede risp, prikke med sylen og sy de fine sting over læsten på knæet, – alt det, synes mig, er så grueligt kedsommeligt. Nu fortæller Ane mig, at borgmesteren har sagt, at jeg skal blive sat i lære hos skomager Jørgensen histoppe i Kirkestræde; han har tre svende og én dreng, men trænger til en dreng endnu. Men det kan du tro, det vil ikke blive rart. Jeg bliver da, som den yngste, ikke andet end drengenes dreng, jeg bliver jaget og skældt og banket, – det ved jeg godt. Nej, det holder jeg aldrig ud!"

"Men, hvad vil du da være, Johan?" spurgte Elisabeth.

"Jeg vil være murer!" svarede Johan, idet hele hans ansigt strålede, "murmester vil jeg være! Det er just prægtigt! Således at stå på de høje stilladser, med skødskind på og hatten på snur og med mursten i hånden og arbejde og synge den hele dag i fri, frisk luft, det er dog noget ganske andet, end at gå omkring med begede fingre og hvert øjeblik få spandremmen over ryggen for ingenting! Må det ikke være dejligt at være med at

bygge smukke huse, herregårde og kirker, – især når man kunne gøre tegningerne dertil og selv være bygherre?"

"Ja, det er rigtignok noget andet end at hente brændevin for skomagersvendene eller rende med madamens flødepotte!" sagde Elisabeth leende.

"Ja," råbte Johan og satte sig overende på knæ i græsset, "ja, og hvor dejligt er det ikke, når murerne flytter deres skilt og lade! Så du ikke det i fjor?"

"Nej, jeg gjorde ikke," sagde Elisabeth; "hvordan er det?"

"Ethvert håndværkslaug," sagde Johan med en belærende mine, "har sin oldermand eller formand, som har med laugets sager at gøre; hos ham gemmes *laden*, det er en kiste eller kasse, hvori laugets penge og papirer ligger, og *velkomsten*, som er et stort sølvbæger med meget stads på, og udenfor hans hus hænger et stort skilt. Men da nu mestrene i lauget skiftes til at være oldermænd, og én bliver valgt efter den anden, så må skiltet og laden og velkomsten flyttes fra den gamle til den nye oldermands hus, og dette sker med stor højtidelighed. Således gik det også til i fjor her i byen. Alle murmestere og mursvende samledes først hos den gamle oldermand, hvor de blev trakteret med mad og drik; derfra begyndte toget ud af huset: først kom stadsmusikanterne med piber, trommer og trompeter; efter dem gik der en svend, som svingede laugets fane, hvori var malet og broderet og forgyldt en murske, en vinkelhage og andet værktøj med en krone over; dernæst blev det store skilt båret af seks svende; så kom der andre, som bar laden, velkomsten og reglementet, det vil sige en lille kort stok, pyntet med brogede silkebånd; den bruger de i deres sammenkomster til at slå lyd med, når der skal blive tavshed, så at én kan tale og

høres af dem alle. Til sidst fulgte de øvrige mestre og svende, par og par. Alle var de så pyntede; de gamle mestre bar trekantede hatte, de unge runde hatte, om hvilke de havde bundet brogede silketørklæder eller bånd; de havde nye skødskind for, knæbenklæder, og hvide strømper og sko med spænder og blanke stålkårder ved siden! Med toget fulgte også en nar; det var en ung, lystig svend, som havde taget en spids hvid hætte på hovedet, malet sit ansigt så løjerligt, så man slet ikke kunne kende ham, og trukket et par blå- og hvidstribede benklæder og en hvid skjorte med røde bånd over sine klæder. Ligesom toget begyndte, kom han springende ud af vinduet, og blev ved hele vejen at gøre de morsomste pudserier med folk, der fulgte med for at se på dem, så at alle mennesker var færdige at le sig fordærvede over ham. Han havde en briks i hånden, hvormed han uddelte små klaps til højre og venstre; jeg fik også en lille én over nakken af ham; men det gjorde ikke ondt, og det var jo også kun spøg alt sammen. Da de således havde vandret hele byen rundt og været i alle gader, kom de da til sidst til den nye oldermands hus: her blev de også modtaget med traktement og lystighed. Alle mestrenes og svendenes koner, døtre og kærester var indbudte, og så dansede de hele natten og fik kage og vin og kaffe og alt det, der er til! Hvad synes du? er det ikke fornøjeligt? – skomagerne – tror jeg næsten – må flytte deres lade om aftenen i en sæk!"

Dette sidste sagde Johan med et udtryk af den dybeste ringeagt og modbydelighed.

"Men så kan du jo bede om at blive murmester, Johan! Kan du ikke det?" sagde Elisabeth.

"Nej, det kan ikke hjælpe mig noget," svarede Johan bedrøvet; "den gamle Ane sagde mig, at skomagermester Jørgensen ville tage mig i lære for det første uden betaling; men skulle jeg lære at være murer, så måtte der betales for mig, og jeg har jo ingen penge!"

"Men får du da ikke alt det, som den gamle Bullebejs havde?" spurgte den lille pige.

"*Alt det!*" gentog Johan med et suk, "ja det er ikke meget, hvad han havde, og det går nok med, når det er solgt, til at betale hans begravelse. Desuden mener Ane, at jeg ikke kan få noget deraf, da jeg ikke er hans søn. Da borgmesterens skriver var hos os for at se, hvad mesteren havde efterladt sig, søgte de alle vegne, i skabet, i sengen, under forhøjningen, han sad på, og på alle mulige steder, for de troede, at han muligen havde skjult penge ét eller andet sted. Men de fandt slet ingen ting; og han var jo også lige så fattig, som han var god, – for du kan aldrig forestille dig, hvor han var god imod mig! Nej, nu må jeg sagtens blive skomager, og det holder jeg aldrig ud!"

Johan brast i gråd og kastede sig næsegrus i græsset, hvor han skjulte sit ansigt. Elisabeth sad ganske bedrøvet og betuttet og så på ham; men sige noget, det kunne hun ikke. Endelig rejste Johan hurtigt hovedet i vejret, og så næsten skamfuld på Elisabeth, og sagde: "Kom, lad os nu gå hjem! Din moder ved ikke, hvor du bliver af så længe; solen er nær ved at gå ned!"

Derpå rejste begge børnene sig, Johan sparkede til det store skræppeblad, hvorpå der nu ikke var andet tilbage end blommesten og pærestilke, rakte Elisabeth hånden for at hjælpe hende over grøften, og nu travede de rask på landevejen ad byen til. Over træbroen, som dengang skilte Noret fra Guldborgsund,

kom de snart til den høje Damvej, som på hin tid i en bugt løb vesten om Slotsbanken, hvor tinghuset står, og nu ilede de mellem baghuse på venstre og haver på højre side forbi Færgestræde og majorens nye lysthus; og jo nærmere de kom hjemmet, jo raskere blev deres fjed, så at de lige ud for Bastebro svingede til venstre i fuldt løb ind i Bastebrostrædet.

3

Men hvor forundrede blev de ikke, da de forefandt gaden ganske fuld af folk. De var nok vant til, især om søndag eftermiddag, at se én eller anden kone stå ved vinduet og få sig en passiar med nabokonen, eller et par mænd sidde på dørtræet sammen og ryge deres piber; men nu var hele det snævre stræde så fuldt, at de næppe kunne trænge sig frem. Alle mand var på benene og ude af husene, alle stod de i klynger og stak hovederne sammen, for ret at høre, hvad der blev fortalt. Der blev slet ikke sladret eller støjet; man hviskede næsten, som om man ikke turde tale højt. Da begge børnene kom til deres hjem, stod madame Hermansen, med sit snehvide køkkenforklæde med den brede smække fæstet op på skulderne og kappens hagebånd op på tindingerne og med en stor slev i hånden, i døren og hørte med største opmærksomhed på, hvad den gamle Ane fortalte. Netop som Johan og Elisabeth kom til, begyndte hun således:

"Så De har slet ikke hørt noget derom, madame Hermansen? Da kan jeg såmæn fortælle Dem, hvad det er, for jeg har i dag været flere steder, hvor det er set. Ja, er det ikke forskrækkeligt, det spøgeri har nu drevet sit væsen i flere huse her i byen i de sidste fem dage; det er nu så vist, som jeg står her. Den

allerførste, som så det, var Abelone, som tjener hos hospitalsforstanderen for bryggerpige. Hun kom for fem tage siden om aftenen ind i bryggerset med et lys i hånden og skulle lægge under kedlen; og ligesom hun ser sig om, så ser hun et ansigt i det åbne vindue. Hun tror nu straks, at det var Hans Peter, garverens svend, hendes kæreste, der ville kyse hende, og så siger hun: "Er det dig, Hans Peter? hvad skal nu det tosseri til?" og så går hun hen mod vinduet med lyset. Men så så hun, at det var et gammelt ansigt, der gloede på hende, og så grinte det så fælt, at hun af forskrækkelse tabte lyset og løb ud. Men da hun og de andre folk kom ind igen, og nogle af dem gik udenfor, så var der ingen ting at se. Hun påstod, at det havde en rød kjole på og en trekantet hat, ligesom den gamle magisters! – Nu i forgårs ville borgmesterens frue gå op i et lille spisekammer, hun har tæt ved dagligstuen, med et fad frikadeller. Hun går op ad de seks trin, som fører derop fra gangen af, og åbner døren: men næppe er hun kommet indenfor, før hun ser *den røde mand* spadsere omkring derinde ved hylderne. Hun gjorde naturligvis omkring i største hast, og derved smed hun fadet mod døren og alle frikadellerne røg til alle sider, og hun selv – med respekt at sige – på enden ned ad alle seks trappetrin og kom til at sidde lige midt på forstuegulvet; hun skreg da rigtignok himmelhøjt, men det var mest af angst, for slå sig hårdt det kunne hun ikke; hun er jo så trind og stoppet som en pølse! Da der kom folk til, så var alt forsvundet! – Så var det i går henne hos jomfru Bentsen, som holder skole for pigebørn: der stod netop de unge piger med tøjet på, poserne på armen, syskrin og rammer i hånden, færdige til at gå, og jomfru Bentsen sagde netop et par ord til

dem, så de tav alle sammen stille; da hørte de det gå og pusle inde i det næste værelse. Jomfru Bentsen blev ganske ildrød i ansigtet, for hun troede, at det var én af småtøserne, som var gået derind, – hun havde nemlig nogen frugt stående derinde, som hun nylig havde fået sendende fra forpagteren på Kringelborg! Hun går gesvindt hen til døren og vil til at lukke den op, så siger én af de små ganske sagte: "Det er vist den røde mand!" og dermed bliver jomfru Bentsen så hvid som et lagen og render til gangdøren for at komme ud; men alle børnene ville også ud og så bliver de siddende fast i døren, indtil de til sidst skrigende og hvinende, med jomfru Bentsen imellem dem, styrter over hverandre ned ad den smalle trappe med samt deres poser, syskrin, æsker og brodererammer. De gjorde sådant et spektakel, at handskemagerens, som bor underneden, kom ud og hjalp dem da på benene igen og fik sanket alle deres fingerbøller og vindsler og andre pakkenilleker op igen, så de kunne gå hjem. Der skete da ingen videre skade, end at jomfru Bentsens nye skildpaddeskam gik i stykker, og hun måtte have bud på apoteket efter hoffmannsdråber. Da hun og handskemageren så gik ind i stuen, hvor pusleriet var hørt, så kunne de nok se, at det havde været der; pærerne lå strøet rundt om på gulvet, og kurven var væltet ned af bordet. Ser De, madame Hermansen, det er alt sammen gudsens sandhed. Hvad skal man nu tænke? Er det ikke forfærdeligt?"

Mens den gamle Ane med løbende tunge fortalte disse historier, havde der samlet sig flere af strædets beboere omkring dem, og nu begyndte snart den ene, snart den anden også at fortælle, hvorlunde den røde mand var set på forskellige andre steder; således var han set hos den gamle apotekers, som

boede på torvet, så hos gartneren, som boede ligeoverfor latinskolen, og sidst havde han været hos købmanden, der boede oppe på hjørnet af strædet, og havde der nær kyst livet af butiksdrengen, som derover havde fået feber og lå til sengs. Hvad det var, kunne ingen sige; men ængsteligt var det dog, – lagde de til med betænkelig mine. Elisabeth klyngede sig gysende op til sin moder, men Johan stod ganske frejdigt og hørte med megen nysgerrighed på hver enkelt beretning. Det var imidlertid blevet sent på aftenen, og da han og den gamle Ane havde fået lidt aftensmad inde hos den gode madame Hermansen, så begav de sig over i deres skumle bolig, og lagde sig begge til ro, hun i sit lille lukaf, og han i stuen.

4

I førstningen kunne Johan ikke sove, så træt han end var af at vandre om en hel søndag fra om morgenen tidlig. Han tænkte på den gamle mand, som havde ligget og var død i den samme seng, hvori han nu lå, og dernæst fik han sig et lille anfald af fortvivlelse over, at der slet ingen udsigt var for ham til at slippe fra skomagerskolen op på det så tiltrækkende murerstillads. Til sidst faldt han dog i søvn, og drømte, at han stod på en nylig rejst bygning; han havde en stor blomsterkost i brystet og et med vin fyldt glas i hånden; nedenfor på pladsen stod en mængde mennesker, blandt hvilke han tydeligt så den gamle Ane, Bullebejs, skorstensfejeren og hans kone og Elisabeth, der smilede og nikkede op til ham. Nu skulle han just til at begynde kransetalen og havde allerede meget højtideligt sagt: "Med gunst og ære!" Da følte han sig med ét grebet i skulderen. Ærgerlig over at forstyrres, vendte han sig om, slog øjnene op,

og – ved hans seng stod den gamle Ane! Det var allerede så lyst, at han tydeligt kunne se, hvor forstyrret og forskrækket den gamle så ud.

"Hvad er der dog på færde?" sagde Johan med søvnig stemme, idet han rejste sig op i sengen og gned sine øjne.

"Herre Jesu kors! har du da ikke hørt det?" hviskede Ane ængsteligt. "Jeg har ligget den halve nat og ikke lukket et øje. Henved klokken to hørte jeg, at det gik og puslede oppe på loftskammeret, frem og tilbage gik det, ligesom når den gamle gik og sokkede deroppe med sine tøfler på. Da dette havde varet nogen tid, skete der med ét et stærkt rabalder, ligesom om det svære lugevindue faldt i; det stod i aftes åbent og støttet på pinden. Siden har pusleriet ikke hørt op et øjeblik; der er blevet trukket og slæbt frem og tilbage med det gamle skramleri, som ligger deroppe. Det var da slet ikke noget under, om den gamle gik igen der, hvor han så tit, mens han levede, gik og nyslede både tidligt og sildigt!"

"Eller kanske det er den røde mand!" sagde Johan, sprang op og fo'r i største hast med begge ben i sine bukser. "Hent mig bare nøglen til loftskammeret, så skal jeg nok få den ting opklaret!"

"Gud forlade dig, hvad er det, du siger?" sagde Ane og slog forfærdet hænderne sammen, "vil du gå derop? Det kan jo vride halsen om på dig, førend du kan skrige av!"

"Å, vist ikke!" sagde Johan, idet han trak sin trøje på og hentede en stok, som stod i en krog, "lad mig om det! Jeg varer nok min hals! Lad mig bare få nøglen!"

Da den gamle Ane endnu nølede, løb Johan selv hen til vinduet, hvor den store nøgle hang, greb den, gik ud af døren

og steg sagte op ad den stejle loftstrappe, mens Ane nedenfor med foldede hænder vedblev at hviske: "Gud velsigne dig, min sødedreng! Betænk dog, hvad du gør!"

Johan stod nu uden for døren til loftskammeret; han lagde øret til sprækken og øjet til nøglehullet; men han kunne hverken høre eller se noget. Endelig tog han stokken under armen og stak nøglen langsomt og sagte i låsen, drejede forsigtigt om, åbnede døren rask, sprang ind og slog døren lige så rask i bag ved sig. Nu stod han derinde, og der så det rigtignok besynderligt ud. Det store lugevindue i taget, hvis ruder var af knubglas, var faldet i, og pinden, hvorpå det var støttet, lå på gulvet. Gennem ruderne sendte morgensolen nu sine første stråler ind i rummet. Rundt om på gulvet lå der spredt en hel hob gamle pjalter af slidte klæder, hatte uden bund, nogle såleløse støvler og gamle slæber, og midt imellem alt dette stod der et lille skrin af træ, hvis låg var åbnet, og hvori han så seks små poser, der næsten ganske fyldte det. Men hvad der af alt vakte Johans største nysgerrighed og forundring, var – den røde mand! Det var en lille, gammel herre, ikke højere end et to års barn; hans træk var stygge og rynkede, og skægget gik ham langt ned om hagen. På hovedet havde han en stor trekantet hat, og han var iført en højrød kjole med brede skøder og guldtresser; ved siden bar han en kårde. Da Johan kom ind, stod han midt på gulvet mellem alle hine sager og stirrede på den indtrædende med et par runde, poliske øjne. Meget høfligt tog han sin trekantede hat af for ham og satte den på igen, tog den af og satte den på, tre-fire gange i rad. Derpå snappede han den stok, Johan bar, ud af hans hånd, skuldrede den som et gevær og marcherede nok så gravitetisk et par gange op og ned ad

gulvet, som en soldat. Endelig kastede han stokken, puttede hånden ned i en sidelomme og fremtog et stort sammenlagt papir, hvilket han med utrolig behændighed udfoldede og overrakte den forbavsede Johan, idet han atter flere gange hilste med hatten. Johan modtog papiret, men bukkede sig hurtigt og greb forsigtigvis igen stokken, som lå på gulvet; men denne hans bevægelse forskrækkede øjensynligt den røde mand. Han gav et sæt op i vindueskarmen, og, idet han udstødte nogle jamrende lyde, gav han sig til at ruske af alle kræfter i vinduet for at åbne det. Men dette var ham alt for tungt, han kunne ikke løfte det og måtte smukt blive, hvor han var.

Nu begreb Johan med ét det hele; han slog en høj skoggerlatter op, og var lige så nær ved at briste som i tidligere dage, når han tvunget måtte danse hornpipe efter mester Svangs violin. Hans latter havde den virkning på den røde mand, at han sprang ned på gulvet og gav sig atter til at hilse med sin hat, idet han både bukkede og nejede og rakte hånden frem, ligesom for at tigge.

Den gamle Ane havde alt længe med bankende hjerte stået og lyttet udenfor døren; da hun nu hørte Johans overgivne latter, blev hun pludseligt let om hjertet og råbte: "Men hvad er det dog, du ler ad, min dreng!" og ville lukke døren op. Men Johan råbte hurtigt: "Bliv ude et øjeblik! Jeg skal snart komme med den røde mand selv!" Derpå så han sig om i kammeret, og blev blandt det øvrige gods en gammel sæk va'r; denne tog han, bredte den ud på gulvet, åbnede den og lagde en pære, som han fra i går havde gemt i sin lomme, langt inde i sækken. Den røde mand fulgte med sine levende øjne enhver af hans bevægelser, og da han nu så den grønne Kejserinde Note 1) ligge inde i

sækken, så kunne han ikke modstå fristelsen, men gav et spring ind efter den. Da var Johan heller ikke sen, men slog sækken sammen over hovedet på ham, og fanget var han!

5

Imidlertid havde Ane været ovre hos skorstensfejerens, og da Johan, efter at have låset døren og puttet nøglen i lommen, kom ned i stuen med sin sæk, hvori den sprættende gæst befandt sig, blev han modtaget af Hermansen og madamen og Elisabeth med det udråb: "Nå, hvad er det så? lad os da se!"

Johan åbnede forsigtigt sækken og lod den røde mand spadsere udenfor. Aldrig så snart stod han på gulvet foran dem, så tog han sin trekantede hat af og hilste på selskabet, som da også nu brast ud i en lydelig latter ligesom Johan.

Da Elisabeth så den lille røde mand, råbte hun straks: "Å Gud! ham kender jeg godt! Det er jo den lille abekat, som gjorde de morsomme kunster hos beriderne!"

"Ja," sagde Johan, "den er vistnok løbet fra dem, mens de var her, og de har sagtens ikke behandlet den bedre end den lille pige, du ved nok!" –

Efter at der nu var holdt råd om, hvad her var at gøre, og man var blevet enige, bandt Johan en snor om livet på den røde mand, og, fulgt af skorstensfejeren, bar han ham på sin skulder gennem byen hen til borgmesteren. På vejen standsede alle, gamle og unge, som mødte dem, og sagde til hinanden: "Ih! se, det er den røde mand! ikke andet end det!"

Johan og Hermansen blev ført ind i borgmesterens dagligstue, hvor familien just sad og drak kaffe, og her fortalte Johan i al omstændelighed, hvad der var hændet ham. Fruen lo

hjerteligt ved at se den, der havde indjaget hende en så stor skræk; men hun var slet ikke vred, tværtimod forærede hun den røde mand en tvebak og et stykke sukker, og han tog galant sin hat af, bukkede og takkede.

Da Johan i sin beretning til borgmesteren kom til at omtale papiret og det lille skrin, blev denne opmærksom. "Har du det papir hos dig?" spurgte han ham.

Johan fremtog straks brevet, som han havde puttet i sin lomme, og overrakte borgmesteren det. Efter at denne havde gennemlæst det med stor opmærksomhed, lagde han det igen sammen med et veltilfreds smil, hviskede et par ord til sin kone, tog sin hat og stok og sagde til Johan og Hermansen, at han nok ville følge med dem hjem til den afdøde mester Svangs hus. Idet han gik forbi sit kontor, kaldte han på en af sine skrivere og bad ham følge med.

Da de alle var kommet til Bastebrostræde og var steget op på loftet i Bullebejs' hus, åbnede Johan døren for dem. Så snart borgmesteren så det lille skrin og havde optaget endnu et par papirer, som den røde mand tilligemed alt det øvrige havde raget ud under tagskråningen, hvor det havde ligget skjult, sagde han til sin skriver: "Der kan De se, herr Poulsen! De har dog ikke søgt rigtigt. Der måtte en anden til at *finde*! Kom nu alle ned, så skal jeg give sagen en glædelig forklaring og lykkelig ende!"

Herr Poulsen og Hermansen tog det lille skrin, som var meget tungt, og bar det ned, og da borgmesteren havde sat sig og gennemlæst de andre fundne papirer, lagde han dem sammen og sagde, idet han lagde hånden på bunken: "Her i disse papirer findes fuldgyldige og tilstrækkelige beviser for, at

du, min lille Johan, er mester Svangs brodersøn, som den afdøde havde taget til sig, efter at hans broder på en sørgelig måde, vi her ikke vil omtale, var kommet af dage. Mester Svang skriver selv i et af disse brevskaber, at han vil, at du skal eje alt, hvad han efter sin død efterlader sig. Vi troede i begyndelsen, at han slet intet ejede; vi søgte omhyggeligt i hans gemmer, fordi vi mente, at en så flittig arbejder og så sparsommelig husholder, som han dog måtte have lagt noget til bedste; men vi fandt intet. Den røde mand var heldigere end vi. Abekatten, som af natur er så nysgerrig, og som tillige sagtens har søgt et smuthul for at slippe væk af sit ufrivillige fangenskab, da vinduet faldt i, den ragede alle de gamle sager frem under tagskægget, hvor mester Svang havde lagt dem, og slæbte da også skatten frem, nemlig det lille skrin, hvori der, foruden papirerne, lå disse seks små poser. Ifølge mester Svangs brev skal heri findes lidt over tre tusind daler i sølvmønt, som han tid efter anden har tjent og opsparet, og af særhed eller mistro til andre har gemt på en sådan måde. Det tilhører nu alt sammen dig, Johan. Du må nu ikke bilde dig ind, at du er blevet en *rig mand*; men en ganske *velhavende dreng* kan man nok kalde dig. Hvad mener du nu, min dreng!" sagde borgmesteren venligt smilende og klappede ham på kinden, "skulle vi så tale med skomagermester Jørgensen, om han straks vil tage dig i lære?"

Johan svarede intet, men så undselig og forknyt ned for sig, mens tårer fyldte hans øjne.

"Tør dine øjne, Johan!" sagde borgmesteren, "og vær ikke forsagt; det er kun min spøg. Du har jo selv forleden dag sagt mig, hvad der var dit hjertes ønske. Dette kan nu blive opfyldt,

og det kommer nu kun an på dig selv, om du med tiden vil blive en dygtig murmester og selv bygge huse. Skolelæreren, herr Jensen, har sagt mig, at han altid har været meget vel tilfreds både med din opførsel og med din flid. Bliv således ved med alt, hvad du tager dig for, så vil det nok lykkes dig, Jeg skal få landinspektøren til at lære dig at tegne, og jeg og din formynder, herr Hermansen, som her står, vi skal nok sørge for dig for resten. Er du så glad?"

Men lige så stum og undselig, som Johan havde været i sin sorg, da han frygtede for læsten, lige så tavs var han også nu i sin glæde. Når man er rigtig bedrøvet eller rigtig glad, kan man ikke altid hitte på at sige noget.

Den røde mand, som på en vis måde havde fremskyndet Johans lykke, forblev indtil videre hos borgmesteren: og da ingen forlangte ham udleveret, så lod denne oprejse i sin gård en stang med en rund brik foroven og et lille træhus ved foden. I dette boede den røde mand, og kunne, når han lystede, med sin lænke klatre op ad stangen og sidde oppe på brikken; og her fik han i begyndelsen mange besøg af byens ungdom, der da altid trakterede ham med frugt eller brød, og morede sig over hans pudsige manerer og kunster. At Johan og Elisabeth ikke forsømte sådanne besøg, kan man da nok begribe.

6

En halv snes år efter denne dag, på en smuk søndag eftermiddag i august måned, vandrede en ung, velklædt håndværker ned ad Nykøbings Slotsgade; det var mursvend Johan Svang. På hans højre arm støttede sig en nittenårig jomfru, der var iført en hvid kjole, havde en stråhat på hovedet

og pæne små dansesko på fødderne; det var jomfru Elisabeth Hermansen. Alle folk, som mødte dem, vendte sig, og betragtede med fornøjelse det smukke, unge par. Bagefter kom arm i arm Elisabeths forældre; moderen med en strålende kappe på hovedet, faderen med sine stive flipper om de velbarberede kinder. De var alle på vej til borgernes skovbal, som skulle holdes i Systofte skov.

Den gamle Ane sad imidlertid velbehageligt ved sin kaffekop i sit lille kammer i hospitalet, og den røde mand sad i borgmesterens gård og gnavede på en sommerpære.

Note 1:

Kejserinde: En gammel pæresort. *Udg. anm.*

To venner

1

Min fader var en rig godsejer; han ejede Hamlinggård, der, som man ved, ligger i en meget skovrig egn i én af provinserne. Den havde førhen tilhørt en, nu uddød, adelig familie. Han havde haft gode råd til at holde lærere til at undervise mig hjemme; men desuagtet sendte han mig dog i mit tiende år til en latinsk skole i en købstad, som lå nogle mil borte fra hans gård. Han mente nemlig, at det var godt for drenge tidligt at komme i samkvem med deres jævnaldrende og ligemænd, vænne sig til at tåle lidt modgang og lære at sno sig i vanskelige tilfælde, hvilket man i hjemmet ikke så let kunne øves i.

Mens jeg gik i skole, havde jeg logi hos en købmand. Det var en rar mand og min fader meget hengiven; for alle de varer, som hjemme brugtes, blev købt hos ham, og han solgte min faders korn, stude og andre gårdens frembringelser. Han sørgede desårsag på bedste måde for mig, og gjorde alt for at glæde mig, og især i begyndelsen af mit ophold i hans hus bestræbte han sig for at få mig til at glemme, at jeg var borte fra det kære hjem.

Da jeg første gang forlod mine forældre for at begynde min skolegang, havde min fader, ifølge mit ønske, medgivet mig en hundehvalp af en fortrinlig race; dog blev det mig sagt, at jeg kun måtte beholde den under den betingelse, at min vært, købmanden, ikke havde noget derimod. Fra dennes side var der imidlertid få lidt i vejen for mit ønskes opfyldelse, at han endog

selv med råd og dåd var mig behjælpelig til at opklække og siden afrette min firbenede ven, da denne var vokset og blevet stor. For stor blev han og stærk som en løve, og havde næsten også samme lød. Det var en gulbrun bulbider, med et stort, bredt hoved, nedhængende guffer, kløftet snude og pragtfulde lange øren. Når han stod ved et tebord, kunne han med magelighed lægge hagen på bordet og slikke flødepletterne af og snappe et stykke sukker, for hvilken nydelse han havde megen smag; og da engang købmandens yngste datter, en lille pige på tre år kom til at stå bag ved ham, mens han just venligt og stærkt logrede for mig, så fejede han hende omkuld på gulvet med sin hale så let, som det havde været en lille kegle. Som alle store hunde plejer, var også han af et fredeligt og roligt sindelag, tålte, at store og små legede med ham, og gjorde ingen fortræd; og ud af hans klare øjne lyste der så megen ærlighed, troskab og tillid, at man ret kunne glæde sig derover. Men – at komme *mig* for nær med fjendtlige lader, det var ikke rådeligt; dette var det eneste tilfælde, hvori han slet ikke forstod spøg. Mig elskede han, mig fulgte han, mig opsøgte han, hvor jeg så var at finde; når jeg læste, lå han under bordet, og jeg satte mine fødder på ham. Kun på skolen kom han aldrig; det var ret ligesom om en naturdrift sagde ham, at det ikke gik an.

Da han efter ét års forløb var blevet fuldvoksen, havde aflagt lapsenoderne og lært noget retskaffens, fik han halsbånd på. Én af mine tanter, som holdt meget både af mig og af hunden, forærede mig det i anledning af min egen fødselsdag. Det var af sort safian, stærkt beslået med sølv, og midt på stod med smukke fraktur-bogstaver af samme ædle metal et vers, som tante selv havde lavet:

Navnet Sultan fører jeg,
Anton Nord tilhører jeg.

Vi levede, som sagt, uadskilleligt sammen og elskede hinanden næsten som to brødre. Dog dette vort lykkelige samliv havde nær taget en bedrøvelig ende; og det er egentlig denne lille begivenhed fra mit barndomsliv, som jeg her vil fortælle.

2

Et marked i en købstad er altid en stor festdag. Byen selv får på en sådan dag et ganske forandret udseende. Alle de fremmede, hidkomne købmænd såvelsom en del af byens egne handlende og håndværkere forvandler torvet til en lille broget by af telte, i hvilke tusind slags varer, lige fra de groveste til de fineste, findes fremlagt, ophængt og udstillet så indbydende, som muligt. Fra omegnen strømmer folk til i skarevis til fods, til hest, til vogns og fylder tilligemed byens indbyggere gaderne og torvet, og stimler sammen om de pyntede butikker og ved de telte, indelukker og skure, hvor der er noget at se eller høre. Her fremvises vilde dyr, hist danses på line; på et tredje sted viser kunstryttere og kraftmænd deres vidunderlige færdigheder; og findes der hændelsesvis sigøjnere i omegnen, så undlader de sjældent at indfinde sig, både for at tjene sig lidt ved at spå og danse for folk, ved at spille på citar og violin og – ved at stjæle. Dette sidste skulle de især stå sig godt ved.

Det var just sommermarked i den by, hvor jeg nu alt på tredje år havde gået i skole, og mine forældre og min lille søster var også kommet hid, dels for virkelig at gøre alskens indkøb og dels blot for også at tage hele lystigheden i øjesyn og med det samme besøge gode venner. Skolen havde naturligvis lov, og jeg

vandrede og drev da hele dagen omkring med min lille søster ved hånden og min store hund sokkende i hælene på mig, og beså butikkerne, spiste frugt og kage, hvoraf der var overflod, hørte på musikken, hvor den fandtes, var inde hos beriderne og i fjællebodteatret, – kort sagt, nød livet på bedste måde!

Hen imod aften var jeg kommet ud lidt udenfor byen på et sted, hvor der stod nogle ældgamle lindetræer, levninger af en allé. Her drev sigøjnerne deres væsen. En mængde nysgerrige tilskuere havde omringet disse underlige folk. Man ved ikke med bestemthed at sige, hvorfra de stammer. For nogle hundrede år siden viste de sig for første gang i Europa, og har siden i større eller mindre skarer opholdt sig i næsten alle europæiske stater. De forstår og taler vel de landes sprog, hvor de opholder sig, men have tillige et tungemål, som de bruger indbyrdes, og af dette sprogs beskaffenhed tror man at kunne bevise, at de stammer fra Hindustan. De har egne sæder og skikke, som i mange henseender er besynderlige og tøjlesløse; de lever gerne under åben himmel, når årstiden tillader det, eller i jordhuler og telte; og de vandrer fra ét sted til et andet uden at skøtte om en fast bopæl. Deres hud er brun, håret og øjnene kulsorte, tænderne snehvide, og deres legemer er for det meste ranke og velvoksne. Tillige har de en stor myghed og smidighed i lemmerne, er livlige og raske i deres bevægelser, hvorfor de også befindes meget duelige til dans, riden, linedans og andre legemlige øvelser. Til musik har de stort nemme. Forresten er de at betragte som halvvilde, og man kan vel have grund til at vogte sig for dem, da de uden betænkning på enhver måde listigt søger at gøre sig til ejere af andres gods, vel at mærke, når dette kan ske uden fare; for feje er de og over al

måde bange for deres skind. Deres hang til at stjæle er så bekendt, at mangt et tyveri bliver skrevet på deres regning, som de ikke har begået. Således hændtes det engang, at en hjort var blevet skudt i min faders indelukkede dyrehave. Skovfogeden anklagede én af den flok sigøjnere, som just på den tid drev om i egnen. Staklen blev grebet og ført til min fader; og det var hans lykke. Min fader bragte det nemlig på en snild måde til vished, at ikke sigøjneren, men hans egen skovfoged havde begået tyveriet. Denne blev straffet og sigøjneren slap fri for den gang.

Af disse landstrygere havde også nogle familier, bestående af gamle og unge, mænd og kvinder, til et antal af halvanden snes, indfundet sig ved markedet og drev nu deres gøglerier under hine omtalte lindetræer udenfor byen. Her stod da også jeg og så med stor forbavselse på den sirlige, smidige og kåde dans, som en ung karl og en smuk ung pige opførte. De slog kastagnetter dertil, mens et par andre spillede på citar og violin. Da følte jeg mig med ét berørt på armen; jeg drejede mig til siden og så en lille sigøjnerpige, omtrent på min alder, stå foran mig. Om hovedet havde hun snoet et mørkerødt silketørklæde; under dette hang hendes begsorte lokker som små snoge omkring ørerne og ned om det brune ansigt. Hendes øvrige dragt var en mørkeblå ulden kjole og – bare fødder. Smilende over hele ansigtet, så at man så hendes blændende hvide tænder mellem de røde læber, nejede hun dybt for mig og stirrede på mig med sine to sorte, listige øjne.

"Lille, smukke junker!" sagde hun ydmyg og sleskende, "læg noget blankt i min hånd, få skal jeg sige dig din lykke!"

For en skilling ville hun forudsige mig min fremtids skæbne.

"Hvad hedder du?" spurgte jeg, idet jeg ragede i min lomme.

"De kalder mig Kirja, min nådige junker!" svarede pigen nejende. "Kirja betyder en myre. De kalder mig Myren, fordi jeg er så gesvindt, siger de!"

Jeg fik et nyt markstykke op af lommen og lagde det i hendes lille, sortbrune hånd, som hun stadigt havde holdt frem; og mens jeg bestandig endnu holdt min lille søster ved min venstre hånd, åbnede jeg den højre og overlod den til den lille heks, og hørte naturligvis helt nysgerrig på, hvad hun sagde mig. Og hun sagde meget! og en stor lykke forudsagde hun mig! Hendes tunge standsede ikke et øjeblik, mens hun, som man siger, lovede guld og grønne skove; og efter enhver sætning slog hun sine skælmagtige, stikkende øjne op på mig, for at se, om jeg også var kønt opmærksom. En stor sværm mennesker, hvoriblandt også nogle sigøjnere, havde lidt efter lidt trængt sig sammen omkring os; den lille spåkvinde sluttede sin spådom med et dask i min hånd, nejede dybt og snoede sig smidig som en slange ind gennem den tætte kreds, hvori vi stod. Jeg banede mig også en vej og gik ind i byen med min søster. Mine forældre havde ventet på os; de stod alt færdige til at køre hjem; og kort efter var de også på vejen.

Nu først bemærkede jeg, at min ven ikke mere fulgte efter mig. Jeg søgte ham overalt, jeg spurgte enhver, jeg mødte på gaden om han ikke var set, men forgæves; han var intetsteds at sinde. Da jeg således tvivlrådig og bedrøvet længe havde løbet om, var jeg til sidst kommet til byens ene port. Her henvendte jeg mig også til portbetjenten, som stod udenfor sin lille bolig, og spurgte ham, om han ikke havde set min – i hele byen velbekendte – store følgesvend?

"Nej, ikke for nylig," svarede betjenten; "jeg så nok, at den fulgte bag efter Dem, da De for en times tid siden gik her ud forbi; men da De kom tilbage, var den ikke med Dem."

"Gud ved, hvor han er blevet af!" råbte jeg beklemt og forsagt, "han plejer aldrig således at gå bort!"

"Hør, sig mig," sagde manden, "hvor var De henne før, da de gik her ud ad?"

"Jeg stod længe med min søster hist nede under de gamle lindetræer og så på sigøjnerne, som dansede der!" svarede jeg.

"Ved De hvad!" vedblev betjenten, "så kan det såmæn gerne være, at den er fulgt med overførsteren, som netop red herigennem og hjemad på samme tid. Han havde et par andre hunde med sig, og hunde søger jo gerne hinandens selskab. Men så kan De jo være ganske rolig, så får De den nok igen i morgen eller én af dagene!"

Uden at oppebie flere trøsteord af manden var jeg allerede i ét spring udenfor bommen. Min utålmodighed og ærgrelse tillod mig ikke at bie til "i morgen eller én af dagene", og på den løse formodning, at hunden virkelig var rendt med overførsteren, som boede et par mil fra byen inde i en stor skov, begav jeg mig i fuldt løb på vejen uden at se mig om eller betænke, hvad jeg gjorde.

3

Det var en smuk sommeraften. Solen var alt gået ned, da jeg, efter at have fulgt landevejen hen ved en halv mil, drejede ind i skoven, gennem hvilken en fodsti hurtigere ville føre mig ad en genvej til overførsterens bolig. I skoven var der tyst og stille; fuglene var alt gået til ro, og det tætte løv på de majestætiske

ege- og bøgetræer udelukkede næsten ganske aftenrødens sidste, svage skær. Men da jeg troede at kende vejen nøje, så lod jeg mig ikke forbløffe af mørket eller afholde fra at fortsætte min vandring. En halv time omtrent havde jeg således gået, som jeg mente, på den rette sti, da det med ét faldt mig ind: "Hvad om du nu går og farer vild, og ikke i rette tid kommer til overførsterens hus!" Denne tanke bragte mig til at standse et øjeblik. Jeg havde løbet så stærkt, at jeg næsten var åndeløs; det var nu så stille og tyst i skoven, at jeg ikke hørte andet end mit hjerte, som bankede heftigt. Jeg bukkede mig og befølte jorden, hvor jeg stod; det kom mig for, at jeg var kommet bort fra den betrådte sti og nu stod i det frodige græs. Denne opdagelse forvirrede mig endnu mere, og i stedet for straks at gå i lige linje, for at komme til en udgang af skoven, vendte jeg mig snart til højre, snart til venstre side for om muligt at finde den forladte sti. Til sidst gav jeg mig til at løbe, men forstørrede derved mit uheld; for snart forviklede jeg mig i tjørnebuskene, snart faldt jeg over træernes tykke rødder. Da jeg ved en sådan lejlighed engang tabte min hue og bukkede mig for at tage den op igen, syntes mig, at jeg langt borte hørte en lyd, som af en menneskestemme. Jeg stod stille og lyttede med tilbageholdt åndedræt. Efter et par sekunder hørte jeg en lignende lyd i samme retning; didhen styrede jeg da mine fjed, i det håb at træffe på folk, der kunne vise mig vejen. Jo længere ind i skoven jeg kom, jo tydeligere lød stemmen og snart kunne jeg endog skelne flere. Pludselig tindrede gennem krattet et svagt lysglimt; det forsvandt og viste sig atter, alt eftersom jeg nærmede mig. Jordsmonnet begyndte at højne sig, jeg mærkede, jeg gik op ad bakke, og efter at have arbejdet mig

gennem nogle tætte buske, måtte jeg til sidst mere klavre end gå op ad en banke, der var begroet med kort lyng og temmelig stejl, og bag hvilken det omtalte lys skinnede stærkt. Endelig stod jeg da på den øverste rygning, bag ved en hvidtjørnbusk, og kunne se ned på den anden side, og her frembød sig for mine øjne et syn, der både ængstede mig og dog tillige i højeste grad fængslede min nysgerrighed.

4

Jeg kunne overse en lille, snæver dal, der på de tre sider var omgivet af høje, disse var bevoksede med svære bøgetræer, hvis brede kroner ludede ud over skråningerne. På den fjerde side gik den i en jævn skråning ned mod skovens tykning. Midt i dalen brændte der to bål, over hvilke der på oprejste suler med tværstænger på, hang store kedler og kogte, så at dampen steg højt i luften. Rundt om disse bål lå, stod og bevægede sig en broget vrimmel af mennesker, i hvilke jeg straks genkendte de så berygtede sigøjnere. Gamle, sortebrune kvinder syslede ved kedlerne; unge svende og piger lå på ryggen, mageligt henslængte i det bløde lyng; en mængde børn sad ved bålene og legede med hinanden; mændene sad på hug og sladrede ivrigt i et mig uforståeligt sprog. Næsten alle uden undtagelse, gamle og unge, dampede af små, korte tobakspiber, hvilket især klædte de unge pigebørn meget snurrigt. På en træstub sad en karl og en pige og spillede smukt på citar og violin. Mellem to store buske var der oprejst to telte af pjaltet og flikket lærred.

Mit øje fo'r fra den ene genstand til den anden, og jeg vidste ikke ret, om jeg skulle bede dem vise mig vej, eller straks liste mig bort. Da fik jeg øje på noget, som lå udenfor ét af teltene og

som tiltrak sig min opmærksomhed. Da jeg så nylig var kommet ud fra skovens bælgmørke, så kunne jeg ikke straks skelne ret tydeligt, hvad det var; men lidt efter så jeg skarpere, og opdagede da til min store forundring og glæde, at det var min kære Sultan. Jeg var endnu ikke kommet til fuldkommen vished herom, da hunden ganske langsomt og, som det forekom mig, bedrøvet rejste hovedet i vejret, så sig om, og lagde sig derpå i sin forrige stilling.

Nu kunne jeg ikke styre mig længer, men råbte af fuld hals: "Sultan, *ici!*" – og langt inde i skoven gentog ekko: "Sultan, *ici!*"

Aldrig så snart havde hunden hørt min røst, før han gav et mægtigt sæt i vejret og sprængte det møre reb, hvormed han var bundet, fo'r tværs igennem den lejrede sværm, rendte en gammel kælling overende, så at hun nær var styrtet på ilden, sprang over hovedet på to-tre sigøjner-drenge, og i et par spring var han hos mig på højen, jamrende og jublende af glæde over at se mig igen.

Men mit råb havde ikke blot bragt hunden på benene; også den hele sorte bande var, ligesom rørt af et elektrisk slag, faret op fra sit magelige leje, og alle de brune ansigter og tindrende øjne vendte sig mod mig. Fem-seks unge mænd kravlede op ad bakken og nærmede sig til mig; men et mægtigt vov! fra Sultans strube og et kækt spring af ham imod dem, holdt dem i en ærbødig afstand. Sultan stillede sig ved min side, så op til mig og logrede med halen, ligesom for at indgyde mig mod; og bange var jeg i grunden heller ikke nu, da jeg havde ham til min beskyttelse.

I det samme trådte en lang mand, iført en kort, rød kappe og med en befjedret hat, ud af et af de omtalte telte. Det var

rimeligvis bandens anfører, eller hertug, som de ofte kalder ham. Han råbte et par ord til de unge svende, som stod i min nærhed, og straks trak disse sig til side. Med en bøsse, som han holdt i hånden, pegede han op mod mig og råbte barsk: "Kom her ned, eller jeg skyder bæstet!"

Ved disse ord kastede jeg mig uden betænkning på knæ foran sultan og slog begge armene om hans hals.

Et almindeligt udråb fra hele flokken bragte den vrede mand til at sænke sin bøsse; men han gentog atter sin trussel: "Kom her ned, eller jeg skyder!"

Jeg vovede ikke at flygte, hvor gerne jeg end ville, og jeg adlød da altså tvunget af nødvendigheden hans befaling. Langsomt steg jeg ned ad skråningen, mens jeg dog forsigtigvis vedblev at holde fast i enden af det reb, som var bundet om Sultans hals. Hunden fulgte mig villigt, men stadigt knurrende; – det lød som en fjern, dæmpet torden.

"Hvad vil du her?" spurgte den kæmpestore mand med et vildt blik, da jeg nede ved et af bålene stod foran ham, med hunden ved min side.

"Jeg søgte efter min hund; jeg var på vejen til oberførster Stein, men jeg er faret vild!" svarede jeg uden frygt.

"Er dette den hund, du søgte?" vedblev hertugen, idet han så skarpt på mig.

"Jeg søgte denne hund," sagde jeg og pegede på Sultan, som meget næsvist og uærbødigt gloede op og ned ad kæmpen, "som I ser, lystrer han mig, han tilhører mig, og han bærer mit navn på halsbåndet!"

"På halsbåndet?" råbte høvedsmanden med et ondt grin over hele ansigtet, "den har jo intet andet halsbånd end en stump af

en gammel grime!"

Jeg så med bedrøvelse og forbitrelse, at han sagde sandt; det smukke halsbånd med sølvbeslag og vers på var borte! Dog var jeg så klog for det første at holde mig i skindet og tie stille, skønt jeg jo nok straks begreb, at måske netop halsbåndet fornemmelig havde lokket sigøjnerne til at stjæle hunden.

"Ej! se, se! lille junker!" vedblev den store mand i en spotsk tone, "det lader dog til, at sagen ikke hænger så ganske rigtigt sammen! Var det din hund, så måtte den jo have halsbåndet på!"

For mit uerfarne hjerte var denne frækhed for stærk. Blodet steg mig til hovedet, og i min hidsighed gentog jeg: "Som I ser, kender hunden mig; den er kommet bort fra mig på markedet, da jeg netop stod uden for byen, hvor I også var! Den, som har taget hunden, har vel også taget halsbåndet!"

"Hvad for noget, lille junker!" skreg sigøjneren rasende, "tyvter du mig? Jeg skal lære dig – –" og med disse ord strakte han armen ud og greb efter mig. Men i samme sekund lå han også baglæns på jorden og Sultan ovenpå ham med gabet over hans strube. Der opstod en almindelig larm og støj i lejren. Alle råbte og skreg i munden på hinanden: "Slå hunden ihjel! skyd ham! slå!" men ingen vovede at nærme sig enten til den eller til mig, som viseligt holdt mig i dens nærhed.

Da trådte en ældgammel kvinde frem af sværmen og nærmede sig til mig, hun støttede sig til en knortekæp og rystede af ælde. Hendes ansigt var brunt og rynket som garvet sålelæder; men øjnene havde endnu deres fulde liv og ild. Hun blev stående et par skridt fra mig og tiltalte mig med en rå og kraftig stemme, men i meget søde og smigrende udtryk: "Min

gyldne søn! Kald på dit stærke dyr, at det ikke skal tage livet af Venzel, vor hertug! Vær ikke hård mod din tjenerinde! Se her," vedblev hun, idet hun brød en tvebak i to stykker og med udstrakt hånd bød mig en halvpart, "bid af mit brød, så er du min gæst, og ingen her tør vove at tilføje dig noget ondt!"

Jeg modtog tvebakken, som hun rakte mig, og bed virkelig straks deraf med glæde; for jeg var meget sulten. Derpå vendte jeg mig til Sultan, der endnu bestandigt knurrende holdt den stærke mand i fangenskab. Han havde ikke vovet at røre sig, af frygt for at vorde sønderrevet. På mit vink gav hunden straks los og stillede sig atter ved min side og så op til mig, om han havde båret sig rigtigt ad. Høvedsmanden rejste sig ganske forpjusket og fortumlet, og tilkastede mig et bistert, skummelt blik, idet han sagde: "Den spas kunne måske komme dig dyrt at stå!"

"Å, nej vist ikke! Det kommer ham slet ikke dyrt at stå, Venzel!" hørte jeg en mig velbekendt, næsvis stemme pludseligt at råbe. Det var Kirja, den gesvindte myre, som meget kæphøj stillede sig frem for den forbitrede mand. Hun vedblev: "Skal vi vædde, du rækker ham endogså straks hånden til forlig og lover ham alt godt! Du ved ikke, hvem han er; det er herremandens søn på Hamling, ser du!"

Venzel gloede på mig med store øjne. "Er du jorddrotten Nords søn på Hamling?" spurgte han i en noget mildere stemning.

"Axel Nord på Hamling er min fader!" svarede jeg.

"Så skal du nyde fred og velsignelse hos skovens folk," vedblev Venzel; "du kan gå eller blive her, der skal intet hår krummes på

dit hoved. Din fader har været god mod mit folk; det glemmer vi aldrig! Tag din hund og gå!"

"Han skal ikke gå gennem den vilde skov i nattens mulm," sagde den gamle kone. "natten er ingen mands ven; om en stund vågner lærken og skovduen, om en stund tændes det store lys i øst: da kan han finde sin vej og nå sin dørtærskel. Her skal han først mættes og hvile! – Sid ned her," vedblev hun til mig og pegede på en tue, der var bevokset med lyng, "og spis og drik med os!"

Hele lejren havde nu igen fået sit fredelige udseende; enhver havde atter søgt sit hvilested og begyndt sin forrige syssel. Den gamle kone bragte mig noget mad på en tintallerken; men jeg kunne ikke overtale mig til at smage derpå, jeg væmmedes derved, da jeg vidste, at de ofte tillavede deres spiser af faldet kvæg, selvdøde svin og andet deslige. Jeg nøjedes derfor med et par store tvebakker, hvilke jeg delte med Sultan, der knurrende også havde tilbagevist alt, hvad sigøjnerinden havde budt ham. Kun af min hånd ville han modtage sit foder; og nu sad han nok så trøstigt ved siden af mig, smaskede og slikkede sig om snuden og daskede med sin lange hale i det raslende løv så veltilfreds, som om intet var passeret.

Selv var jeg derimod ikke så rigtig glad. Det løb mig nemlig om i hovedet, at halsbåndet var borte, og at man slet ikke talte om at skaffe mig det igen; og jeg turde ikke røre ved den sag. – Mens jeg således sad og tyggede på min tvebak og min ærgrelse, mærkede jeg, at noget listede i græsset bag ved mig. Jeg drejede hovedet og blev va'r, at det var Kirja, den lille myre. Hun smiskede til mig og sagde sagte: "Tør jeg sidde lidt hos dig, min smukke, nådige junker! uden at blive slugt af bæstet der!"

"Ja, vær så artig!" svarede jeg noget mut, og derpå satte hun sig på huk ved siden af tuen, hvorpå jeg havde sæde. Efter at have sagt et par ligegyldige ord, så hun sig først forsigtigt om, og hviskede derpå hurtigt og i den sleskeste tone: "Det smukke halsbånd til hunden skal du nok få igen; det lover jeg dig! Den lange Jonathan, som ligger histovre og gaber over sin røgvind" – hun mente hans cigar – "har taget det, det ved jeg; men jeg ved også, hvor det ligger, og du skal nok få det, hvis du vil give mig lidt for det! Men forsigtigt!" lagde hun hurtigt til.

Jeg få mig om, og da jeg troede os nogenlunde ubemærkede, puttede jeg hånden langsomt i lommen, samlede i stilhed alle de småskillinger, som jeg endnu havde tilbage af mine markedspenge, og lod dem sagte glide ned i Kirjas hånd, som hun havde lagt dybt nede mellem lyngen. Næppe følte hun sølvet mellem sine fingre, før hun knugede næven sammen og slog en skingrende latter op. Jeg troede naturligvis, at hun gjorde nar af mig og ville forråde mig; dog lod det til, at latteren kun var en ytring af glæde over pengene, hun fik, eller også hun derved ville afdrage opmærksomheden fra, hvad der foregik. Efter at have siddet en stund hos mig og sladret mig noget for, gik hun atter bort og gav sig i lag med de andre. Det lod ikke til, at hun tænkte på halsbåndet.

Mit tarvelige aftensmåltid var endt, jeg samlede de sidste krummer af tvebakken i den hule hånd og hældte dem i min mund, mens jeg lod mine øjne glide over de forskellige grupper omkring mig. Ingen syntes videre at lægge mærke til mig, en stor del sov allerede. Nu da jeg i mere rolighed kunne se mig om, genkendte jeg stedet, hvor jeg så ofte før havde leget med mine skolekammerater. Når vi stundom i følge med vore lærere

gjorde lange skovvandringer, havde vi valgt denne dal til hvileplads, og jeg vidste derfor også, at der ikke langt derfra fandtes en kilde med klart og godt vand. Hvor gerne var jeg nu ikke gået derned til kilden for at slukke min brændende tørst, som efter det tørre brød nu især blev ret følelig. Men jeg turde ikke røre mig af pletten, trods alle de skønne løfter, man havde givet mig; især frygtede jeg for, at man atter skulle få hunden fra mig. Mens jeg tænkte på alt dette, så jeg den gamle mutter igen at nærme sig til mit stade; hun bar med forsigtighed et stort tinkrus, der var svingende fuldt, og rakte mig det med de ord: "Du har spist af mit brød, min gyldne junker! Drik nu af mit bæger og sluk din tørst, at dit hjerte kan sove roligt!"

"Er det vand?" spurgte jeg hurtigt.

"Det er rent vand," svarede hun, idet hun trak sin tandløse mund til en grin, "men jeg har kommet noget i for at give det en mild smag!" og satte med disse ord bægeret for munden og tog en slurk deraf.

Det var mig vel drøjt nok at drikke bagefter en *sådan* mund; men imidlertid var min tørst så pinefuld, at jeg dog overvandt min væmmelse, modtog bægeret af hendes hånd og nippede af dets indhold. Det var en iskold drik, der havde en ubetydelig smag af surt og sødt, som ikke var ubehagelig. Da jeg troede, at jeg kunne være sikker på, at der ikke var brændevin eller noget sådant stærkt den, så tømte jeg kruset til bunden, og følte mig ved denne læskelse snart ligesom nyfødt. En underlig mig forhen ubekendt kraftig varme strømmede gennem mine årer, og gjorde, at mit hjerte bankede let og glad. Jeg gav mig til at knejse og se mig om med langt større sikkerhed og frihed end før; og hvis jeg ikke havde følt mig noget stiv i benene af den

lange og hurtige vandring samt af dagens øvrige besvær, var jeg vist sprunget op og havde spadseret omkring. Nu derimod lagde jeg mig tilbage med nakken på Sultans hofte og kiggede op til den mørke himmel og de klare stjerner, som tindrede mellem bøgenes toppe. De tvende bål begyndte at synke og gå ud; én efter anden listede sigøjnerne sig til hvile; langt inde i skoven hørtes af og til lyd, som skrig af et eller andet dyr! Jeg følte mig så inderlig vel tilfreds, hele verden var mig så vid, og jeg lo endogså et par gange, så det klukkede i mig, uden egentlig at vide, hvoraf. Til sidst lukkede jeg mine øjne i den hensigt ret i mag og uforstyrret at tænke på, hvad jeg den dag havde oplevet og hvor morsomt det ville være næste morgen at *fortælle*! Søvnen tog mig naturligvis straks.

5

I drømme forekom det mig, at der stod én ved min side, som med en langsav ville save mig tværs over min mave; og da jeg hverken kunne lide det eller ville tåle det, så sprang jeg op – og vågnede. Det var Sultan, som var ked af, at jeg sov så længe, og som nu stod og skrabede mig med den ene forpote over maven for at få mig vækket, mens han tid efter anden udstødte et lille bjæf, der skulle udtrykke hans utålmodighed.

Hvor forundret blev jeg ikke ved at finde mig ganske alene i den grønne skov. Alt hvad der var foregået, var mig som en drøm, og jeg måtte i første øjeblik samle mine tanker, for ret at forstå, hvorledes jeg var kommet her. Solen stod allerede højt på himlen, og fuglene sang af alle kræfter. Sigøjnerne var borte; af dem var der intet andet spor tilbage end det rundtom nedtrådte og nedliggede græs, hist og her nogle pjalter, samt asken af de

to store køkkenbål. De havde formodentlig meget tidligt afbrudt teltene, samlet deres sager og var draget bort uden at sige mig farvel. Jeg havde sovet så hårdt, at jeg intet havde fornummet til deres opbrud; og jeg fattede desårsag stor mistanke til beskaffenheden af den læskedrik, som den gamle kone havde kredenset mig.

Det første, jeg tænkte på, var Kirja og hendes løfte at skaffe mig min hunds prydelse tilbage. Det lod til, at hun havde bedraget mig, og jeg rejste mig sukkende fra min grønne seng. Da følte jeg noget, som dinglede mig om halsen, jeg greb derefter: det var halsbåndet! Hun havde dog holdt sit løfte; hvad der var stjålet fra mig, det havde hun igen stjålet til mig. Og så havde hun til sidst i overgivenhed og skælmeri gjort sig en fornøjelse af at binde båndet om min hals. Og glad var jeg!

Sultan fik straks sit ordensbånd på, og efter at vi begge i selskab havde tot os og stillet vor tørst ved den omtalte kilde i nærheden, begav vi os rask på hjemvejen, begge vistnok drevet af én og samme længsel, nemlig efter mad!

Da jeg var kommet hjem, fik jeg naturligvis en dygtig rivaf først af min faderlige vært, købmanden, der hele natten for min skyld havde været i den dødeligste angst; og siden af rektoren og adjunkterne på skolen, dels fordi jeg kom for silde, og dels fordi jeg ikke kunne et ord af mine lektier.

Hvorledes det forresten var gået til og havde været sigøjnerne muligt at stjæle og bortføre den store og stærke Sultan, var både mig og alle andre en gåde. Den eneste, som havde kunnet løse os denne gåde, kunne desværre ikke tale.

Monsieur Martin

Der herskede stor sorg og drøvelse i den lille købstad S., der, omringet af vidtløftige skove, ligger på grænsen af Preussen og Polen. Men endnu større var jammeren i den lille teltlejr, som et omrejsende berider-, linedanser-, jonglør- og akrobat-selskab, under anførsel af den vidtberømte hr. Bellerophon Himmelsprung, havde rejst på en lille slette, tæt udenfor byens østlige port, og hvor det hidtil under stort tilløb fra byen og omegnen med held havde forevist sine mange og vidunderlige kunster og vundet uhørt bifald. – Nu lå den hele bedrift næsten stille. Hr. Bellerophons kæmpemæssige arme hang slappe, som rørte af slag; Bajads var tragisk stemt og havde tårer i øjnene: og demoiselle Volarina sneg sig om, så langsomt og tungt, som om hun havde tabt vingerne, der ellers hævede hende højt over linen eller den hvide hoppes sadel.

Hvad var der da i vejen? Hvad havde forvoldt al denne sorg, uro og befippelse? Jeg vil sige det med ét ord: Monsieur Martin var rendt væk! og hvad kunne de udrette uden monsieur Martin?

Det var ikke den kattesmidige bajadses uforlignelige lune og lystighed, ikke hr. Bellerophons utrolige kraftstykker, ikke den skønne demoiselle Volarinas mægtige yndigheder alene, der hidtil havde draget byens og omegnens begejstrede kunstkendere til circus; ak, nej, den egentlige selskabets perle, der trak som den stærkeste spanskflue, det var dog Monsieur Martin.

Man havde dagen i forvejen givet en forestilling for fuldt hus; man udhvilede sig efter arbejdet; men da man næste morgen igen ville gå til prøve og kaldte på Monsieur Martin, så var han borte – rent borte! Man undrede sig, man spurgte, man søgte. En del af selskabet, ja, en stor mængde kunstyndere fra byen gav sig på vejen i alle retninger i de omliggende skove og bjerge, i det håb måske at finde den forsvundne i hans fordums hjem, i hans families skød; men alt forgæves! Monsieur Martin var og blev borte.

Monsieur Martin var en personlighed, der oprindelig af naturen var indrettet til at gå på fire; men en god og velanvendt opdragelse havde bragt ham så vidt, at han nu næsten lige så gerne gik på to. I klædemon kostede han slet intet; thi klæder var ham medfødte og stærke. Det var en sand og opløftende nydelse at se ham, når han var i godt lune. Travende på alle fire labber kom han ind på ridebanen, bærende på sin ryg den dejlige demoiselle Volarina, der yndigt hvilede på hans lodne, brune pels, lig Ariadne på sin panter. Hun sprang ned, musikkens toner lød, og nu rejste han sig på sine bagben og dansede med den lette, flagrende sylfide en sarabande, så hjertet måtte le i livet på hver en tilskuer, og en regn af klap og æbler belønnede ham for hans geni og kunstfærdighed. Kort sagt, Monsieur Martin var den smukkeste, livligste og mest belevne bjørn, man endnu havde set i disse egne, hvor der ellers var nok af dem. Nu var han borte; hvad skulle de nu gribe til? Forvirringen var ubeskrivelig.

Blandt selskabets virksomste medlemmer var der én, som først i den senere tid var optaget. Det var en ung musikant ved navn Sebastian Prutt. Hans hjemsted var en lille købstad i det

brandenburgske. Han havde lært skomagerhåndværket og kunne også dreje potter; en kort tid havde han stået i lære i et apotek. Men hverken beg, ler eller latværge var nok for hans dristighed. Stadsmusikanten tog ham i skole, og her fandt hans opadstræbende ånd sin rette sfære. Violinen, kontrabassen, oboen, klarinetten, piccolofløjten, basunen, klaphornet – intet var ham helligt; han forstod snart med stor færdighed at traktere dem alle, og inden kort tid fik han ansættelse som forblæser ved borgermilitsen i sin fødeby. Nu tjente han penge, for han var allevegne med. Ved bryllupper og begravelser og dansebal blæste han; han løb ærinder og børstede for borgmesteren, stødte peber og cacao for apotekeren, lappede skotøj for præstens fjorten børn, klinkede fade og tallerkener for spiseværten. Han ernærede således ikke blot sin gamle moder, men kunne endog selv om aftenen drikke sin kande stærkøl i "Den stumprumpede Hund", som var byens bedste sted. Kort, han var allevegne med, og allevegne svedte han.

Da kom ulykkeligvis hr. Bellerophon Himmelsprung til byen, og med ham den alt indtagende demoiselle Volarina. Det faldt naturligt af sig selv, at hr. Sebastian Prutt og hans musikkorps efter akkord blev antaget til at spille ved forestillingerne; og det gik også første gang nok så prægtigt indtil det øjeblik, da demoiselle Volarina trådte op. Da var det forbi med den stakkels Sebastians hjertefred; han var nær gået rent fra koncepterne; i det mindste kom hans hjerte aldeles ud af takten. Der sad han nu hver dag og så hende komme indridende på Monsieur Martin, og blæste hende et stykke, fik tårer i øjnene, så det ville være gået galt, hvis han ikke alt havde

kunnet stykket udenad. Pilen, som havde ramt ham, sank hver dag dybere ind!

Endelig forlod selskabet hans fødeby; og nu begyndte længslens kvaler at bestorme hans anskudte hjerte. Han gik omkring som i drømme, han forsømte borgmesterens frakker og sko, apotekeren stak hvert øjeblik hovedet ud af vinduet og kiggede efter ham, præstens fjorten børn var nær ved at gå barbenede.

Da fattede han med ét en rask beslutning. Han solgte alt, hvad han kunne undvære, og gav sin moder pengene. Derpå pakkede han klarinetten i sin ransel, puttede en fløjte i højre og en obo i den venstre frakkelomme, tog klaphornet under armen, og begav sig med en lodden kabuds på hovedet afsted efter de bortdragne.

Det var ham ikke vanskeligt at nå eller finde dem; for de rejste langsomt, og deres ry efterlod de overalt, ligervis som et stjerneskuds lyse stribe på den mørke himmel i august måned. Lykken syntes at være med ham. I den by, hvor han først stødte til selskabet, fandtes der tilfældigvis ingen så duelig musikant, at han kunne forestå det hele. Sebastian Prutt var derfor som en himmelsendt frelsens engel for hr. Bellerophon Himmelsprung; og da Sebastian, foruden sine praktiske færdigheder også havde listet sig til lidt af teorien og ret tåleligt forstod at sætte en harmoni, så blev han dem snart aldeles ubetalelig. Selv det dejlige pigebarn, for hvis skyld han satte alle sit genis og sin elskværdigheds sejl til, genså ham med smilende øjne, blev meget fidele mod ham, rakte ham sin hånd til goddag og farvel, så at den ringe musikant begyndte at optræde på temmelig kække haneben.

Således stod sagerne, da Monsieur Martin uden opsigelse gik af sin kondition.

Man kan ikke ret vide, hvad der egentlig rørte sig i musikantens evigt urolige sind, eller hvad der just *nu* bevægede ham til at gøre et afgørende skridt, nok er det, han besluttede netop nu at tale et alvorsord til sylfiden. Måske troede han, at den almindelige sorg kunne have frembragt en blødere stemning i pigens hjerte, at dette i den almindelige forvirring kunne findes mere ubevogtet end ellers og altså lettere at erobre ved storm.

Med uregelmæssigt bankende hjerte trådte han ind i Volarinas telt.

Iført en meget let og kort underkjole, tilsyneladende hvid, med det balstyrige hår vredet sammen i en knude og holdt af et net, svævede danserinden omkring derinde og nynnede med de velskabte ben en elegi, hvori hun søgte at udtrykke sin kummer og smerte. Thi man tager meget fejl, hvis man tror, at ansigtet og stemmen alene forstår og er i stand til at tolke sjælens indre tilstande; nej, også benene formår med foredrag at fremsige en replik, og føddernes lyrik er min tro ikke tabt bag af en vogn.

Demoisellen standsede sin luftige flugt og betragtede med synligt velbehag den lille, bredskuldrede, kraftige karl med de krusede hår og de store barter på de røde kinder, mens han med sit klaphorn under armen – det forlod ham næsten aldrig – ydmygt stod der og bukkede for hende.

Hendes venlighed gav ham mod, og han skred straks lige til sagen og åbenbarede hende sit hjertes begær i en lang tysk tale, hvis indhold i korthed omtrent var dette: "Jeg elsker Dem! De

danser, jeg spiller; vi synes altså skabte for hinanden. Sig nu til mig: Jeg elsker Dem også!"

Jomfruen slog de muskuløse arme overkors, lagde den højre fod øverst op på ryggen af en stol, og i denne tankefulde stilling, stærkt rynkende de sorte bryn, stirrede hun med sine brune øjne ind i Sebastians grå. Det varede nogle sekunder. Med ét antog hendes ansigt det strålende, huldsalige smil, hvormed hun plejede at hilse et højstæret velvilligt publikum, når hun sprang ind eller, forfulgt af en stormende jubel, nejende og bukkende forlod circus. Og hun talte: "Ja, min kære Prutt! hvor kan jeg tænke på sligt under disse sørgelige omstændigheder? Det skulle, ved Gud! ikke falde mig så vanskeligt at sige Dem de ord, De forlanger, ja, jeg ville endog let sinde mig i at blive Deres kone. Men nu? Hør, ved De hvad? De må gøre noget, noget stort. Kan De bringe mig Monsieur Martin tilbage – uden ham kan jeg og vil jeg ikke leve – så skal De høre mit ja; vi vil da spille og danse med hinanden hen ad livets circus. Men uden Monsieur Martin bliver der intet af det. Har De forstået mig? Gå nu, lille ven!"

Med disse ord tog hun den betuttede musiker ved hånden og ledsagede ham med sine pistolets udenfor teltet og lod ham stå der.

Det var en meget stejl situation. Hr. Prutt tog sin lodne kabuds af hovedet og lod hånden glide over panden. Alting løb rundt med ham. Hvor i al verden skulle han få fat på den fortvivlede Monsieur Martin? – som naturligvis var rendt til skovs og havde der igen forenet sig med dette rå og ubehøvlede slæng af familie og venner. Hvor umuligt at finde ham der! og

at bringe ham tilbage, hvor umuligt! Demoiselle Volarina måtte ikke være rigtig klog!

Under disse og lignende sørgelige betragtninger førte hans fødder ham uvilkårligt ud af lejren, over sletten og ind i den tætte skov, der mørk og truende susede ham i møde fra de omliggende højder. Han slentrede, indhyllet i sine tankers tåge, dybere og dybere ind under de ældgamle ege og bøge, mærkede knap, at hvidtjørnen rev kabudsen af hans hoved, eller at han snublede over gamle granstubbe; og sank ved middagstid, udmattet og fortvivlet, ned bag en enebærbusk, som stod på en åben plads; her støttede han sit hoved i hånden, sukkede dybt og stirrede med resignationens tankeløshed ind i tykningen.

Dog snart mærkede han, at man ikke længe ville lade ham være alene. En puslen i det fjerne krat, en knagen og bragen i de tørre kviste forkyndte, at et levende væsen nærmede sig; og det varede ikke længe, før han til sin yderste forfærdelse så en, som det forekom ham, unaturligt stor bjørn trænge sig frem af buskene og med en hul brummen styre sine skridt hen imod ham.

I et nu var Sebastian Prutt på benene; men ak! her var ingen udvej, ingen flugt eller frelse at tænke på! Kæmpebjørnen viste tænder og kom stedse nærmere.

Da greb den ulykkelige, blege kunstner til sit eneste, sit naturlige våben, satte klaphornet for de dirrende læber og blæste af alle kræfter instinktmæssigt den lette, listige melodi, der så tit havde bevinget sylfidens og Monsieur Martins fødder, så det genlød højt i den alvorlige skov. Og se! Næppe havde det vilde uhyre hørt de første to takter, før det rejste sig på sine

bagpoter og bevægede sig hen ad græsset med al mulig gratie i en sirlig sarabande.

Med overvættes stor glæde opdagede nu den stakkels Sebastian, hvem han havde for sig. Det var Monsieur Martin, det var hans lykkes skaber, det var, så at sige, hans forlover! – Så snart de velbekendte toner havde nået hans øren, så kunne han ikke modstå deres tryllemagt; de henrev ham, og han mægtede ikke længere at bevare sit inkognito; de tvang ham til så skønt i sin dans at udtrykke gensynets glæde.

Men Sebastian Prutt vedblev at blæse; og således blæsende og dansende, snart langsomt, snart hurtigt, snart forlæns, snart baglæns, lokkede han, lig rottefangeren i Hameln, den forvildede tilbage til hans pligt, tilbage til lejren, hvor de blev modtaget med åbne arme og stor jubel. Hr. Bellerophon Himmelsprung knyttede igen de vældige næver og lo som et tordenbulder, Bajads tørrede sine røde øjne og slog badutspring hen ad sletten, så at hans hvide, spidse hue fløj højt i luften, hestene vrinskede, og hundene gøede. Men demoiselle Volarina fløj Sebastian i møde med et uhyre entrechat, rakte ham hånden og sagde: "Det var godt gjort, min dreng! Nu vil vi også gifte os, og det straks!"

Og således skete det. Borgmesteren skrev, præsten prædikede, byens restaurant gjorde banketten gratis, og hr. Bellerophon tilstod det unge par i brudegave en ekstra-benefice, ved hvilken Monsieur Martin havde hovedrollen og, om muligt, overgik sig selv.

Ristestenen

I gamle dage lå der på det smukke eiland Møen, foruden Stege, en anden købstad, som hed Borre. Denne by lå, som man mener, omtrent på det sted, hvor nu en landsby af samme navn lejrer sine stråtækkede gårde og huse. Ved en vig eller fjord, som fra nordsiden skar sig dybt ind i landet, knejsede på hin tid kirketårne, ringmure og huse med takkede gavle, og havnen var fuld af købmandsskuder. Nogle tror, at havet i de allerældste tider på dette strøg ganske har delt Møens land i to dele, den vestlige og den østlige, hvilken sidste af sine skovbegroede bjerge og skarpe kridtklipper fik navn af Høje-Møen. Men havet trak sig tilbage; vigen, der tilførte købstaden Borre handel og rigdom, forvandledes lidt efter lidt til den store Borre-mose, i hvilken man endog i vore tider har fundet levninger af fortøjningspæle, vragstumper, ankere, jernringe og mange andre til søfarten henhørende genstande, og den rige købstad svandt i tidens løb ned til en lille, venlig landsby.

På den tid, da Borre stod i sin skønneste flor, levede der en velhavende bundtmager ved navn Jens Boel. Han havde to sønner Mikkel og Anders. Disse to ungersvende ville han gerne have anbragt til sit eget ærlige håndværk; men det lykkedes ham ikke med nogen af dem. De unge karle var højst forskellige både i sind og i skind. Begge var de stærke og kraftigt byggede; men Mikkel, den ældste, var stille og sindig, mens Anders var livlig og opbrusende. Den første havde rødladent, glat hår, meget kloge, blå øjne og en bleg ansigtsfarve; om den yngres hoved krusede sig et rigt, sort hår, og hans mørke øjne

udtrykkede mere vid end klogskab, mere vildskab end ro. Mikkel holdt sig til bogen og alle andre stille sysler; Anders lå enten i fjorden og fiskede, eller gik på jagt med herremændene i omegnen, blandt andre med ham på Nordfeld. Når den stille Mikkel gik igennem byens gader, var hans blik fæstet mod jorden; hvorimod Anders med sine sorte øjne allevegne havde ærinde, især hvor der var smukke piger, hvilke da også oftere ved deres rødmen og smil noksom røbede, enten at de kendte ham ganske godt, eller i det mindste ikke ville fortryde på at gøre bekendtskab med ham; for unge piger smiler langt hellere til en dagdriver, når han kun er smuk og kæk, end til den adstadigste og dygtigste mand, når han mangler én af hine vigtige egenskaber. Blandt disse rødmende og smilende var Vibeke Tamm, datter af den rige brygger Tamm i Møllestrædet, der skyldte sit eget hjemmebryggede og rostocker øl sin store formue, især en genstand for al den kærlighed, som Anders Boels hjerte kunne opdrive; og han betænkte sig heller ikke længe, inden han uden videre snak friede til pigen, uagtet han intet var og intet nyttigt foretog sig. Dog næppe havde han åbenbaret sine følelser og ønsker både for pigen, for hendes og sin egen fader, før det viste sig, at broderen, den stille Mikkel, også havde kastet sine øjne netop på denne ædelsten. Sagen blev da foretaget i et familieråd mellem de tvende fædre, og beslutningen blev, at Vibeke skulle række sin hånd til den af de to brødre, som først fik et brød, der kunne føde ham og hende. Anders elskede pigen med al den ild og heftighed, der var ham egen; men alligevel lod han, som man siger, fiolen sørge. Mikkel derimod arbejdede af alle kræfter, forstod at gøre sig yndet af høje og lave, og vidste så snildt at sno sig, at han efter ikke lang

tids forløb af kirkeforstanderne blev kaldet til degn og kantor ved byens hovedkirke, hvilken bestilling i de dage gjaldt lidt mere end nu. Han fremstillede sig da i sin sorte kappe, med baretten i hånden, fornyede sit frieri og fik, hvad hans hjerte begærede.

Efter at denne sag var blevet bekendt, sporedes en stor forandring i den yngre broders hele væsen. Han, som ellers altid jublede i sky, gik nu tavs, mørk og indsluttet i sig selv, som rugede han over noget ondt. Til sin broder og Vibeke Tamm talte han ikke et ord. Denne pludselige forandring vakte vel nogen ængstelse i begge familier, da man kendte hans heftige sind; men på den anden side havde han altid midt i sin letsindighed vist et så godmodigt hjerte, at man snart fjernede al frygt for et udbrud. På bryllupsdagen stod han i kirken med de øvrige slægtninge, iført sine bedste klæder, men ligbleg i ansigtet. Da man siden satte sig til brudebordet, savnedes han. Den næste dag hed det sig blandt folk i byen, at han straks efter vielsen var rejst bort med en fremmed skipper, som en kort tid havde ligget for anker i fjorden; men havnefogeden og andre kyndige mænd ledsagede denne beretning med et betydningsfuldt nik eller et skuldertræk; for denne skipper og hans fartøj skulle have været af en temmelig fordægtig natur. I hvilket som er, man så ikke mere noget til Anders Boel.

Mikkel Boels liv henrandt i al ro og mag; hans vej gik fra hjemmet og til kirken og fra kirken til hjemmet. Hans kone, Vibeke, som havde medbragt ham en smuk lille medgift, skænkede ham først en søn og så en datter. Sønnen, Claus Boel, blev sat i den latinske skole, hvor han gjorde kæmpestridt i al

den lærdom og viden, som hørere og rektor selv mægtede at bibringe ham; og da datteren var fjorten år gammel, var hun blevet så dejlig, at de fremmede købmænd på deres spørgsmål, hvem der var den smukkeste pige i Borre, næsten altid fik det svar: "Det er Mikkel Boels Kristense."

Claus Boel var en ung, vakker karl, da han drog til universitetet. Her lagde han sig med al mulig flid efter lov og ret, hvorudi han, så vel som i andre skønne, boglige kunster, gjorde så stor fremgang, at han, endnu ung, fik det hæderlige hverv i selskab med andre herrer og lærde, som hovmester at ledsage én af de unge prinser på en lang rejse i fremmede lande. Også ved denne lejlighed brugte han sit øje og øre så vel, at han ved hjemkomsten medbragte en stor skat af den slags, som møl og rust ikke fortærer. Hans anseelse i hans fødeby var meget stor, og alle kappedes om at se ham og lære ham at kende. Også herremanden på Nordfeld, hr. Eiler Ged, af de Geder med de tre halvmåner, hans faders og især hans forsvundne farbroders ungdomsven, indbød ham til sig.

Her var det, at Claus Boel første gang så den, der skulle vække hans hjerte af den dvale, hvori det under forstandens kølige skygge hidtil havde ligget. Hr. Eiler Geds eneste datter, den fjortenårige frøken Maren Ged, blev straks så fortryllet ved den unge, lærde mands hele udvortes og væsen, hørte så henrykt på alle hans fortællinger om de fremmede lande og de store ting, han der havde set, hørt og oplevet, og ytrede denne sin beundring så frit og uden sky, at den sindige unge herres blik åbnedes også for hendes yndigheder. Hendes sorte øjne, der dristigt og brændende hvilede på ham, havde ligesom en trolddomskraft, der tvang ham til at hæve sine blå øjne, hvilke

ellers meget modeste var heftet mod jorden, når han holdt et foredrag; og han forlod Nordfeld ganske beruset og opfyldt kun af én tanke. Denne tanke var som en tråd, der drog ham mere og mere derhen, og således var da sagen i bedste gang.

Dog der var noget, som stod ham i vejen. Claus Boel havde en ven, som også havde sin gang på Nordfeld, og som ikke mindre end han var ramt af elskovens pile. Denne ven var en søn af præsten i Magleby og hed Niels Studtmann. Han var rejsende handelsmand; og en sådan havde på de tider lidt mere at betyde, end de nutidens pyntede, rå herrer, som farer omkring og snyder småhandlerne i købstæderne og leger kæreste med værtshuspigerne. Niels Studtmann var vel bekendt i London og Brussel, Paris og Køln, Bremen og Lübeck, Rostock og Riga; han var en rask og velvoksen karl, og sparede hverken brabandsk klæde eller kniplinger, russisk pelsværk eller venetianske guldkæder for at gøre sin person behagelig for øjet; og dertil havde han et meget smidigt mundlæder. Også han havde naturligvis meget at fortælle om sine vidtløftige rejser, og hans fortælling var ofte langt mere eventyrlig og spændende end juristens, der mageligt og uden fare var ført afsted i en fornem herres følgeskab. Vist er det, at kræmmeren syntes Claus Boel meget farlig. Den unge frøken kom ham i møde med sær venlighed, og for et uøvet øje kunne det vel lade, som om hun gav ham fortrinnet. Dog dette havde slet ingen nød. Efter at den første forskrækkelse over den farlige medbejler var overstået, tog den lærde yngling sig sammen, og, støttende sig på sine høje velynderes rundhåndede og klippefaste løfter, der jo åbnede ham udsigten til et højt mål, fortsatte han sine flittige besøg på Nordfeld. Snart blev han også i den grad klarsynet, at

han kunne skue lige ind i det unge jomfruhjerte, og med stolt fryd bemærke, at han selv og ingen anden beboede dets inderste gemakker. Med værdig rolighed så han altså på, at kræmmeren udkrammede både sine varer og eventyr for de smukke øjne og de nysgerrige øren. Hvad der forresten gjorde ham mere tryg, var den omstændighed, at Kristense, hans dejlige søster, der tillige med ham fra barndommen af havde kendt Niels Studtmann, holdt så meget af denne og lagde så lidt dølgsmål på sin kærlighed, at den flygtige kræmmer selv, ganske overvundet heraf, i hendes nærhed ligesom overgav sig på nåde og unåde, og viste sig lige så venlig og forekommende mod hende som mod den fornemme frøken.

Hr. Eiler Ged bemærkede meget vel de to unge mænds forliebte adfærd og indså grant, hvad deres mening var; men denne tanke bragte ham kun til at smiske. Han strøg sig om sit skæg og lod sagen gå sin gang. Det kunne jo intet øjeblik falde ham ind at give sin datter til en ufrelse; og dette lod han dem også ved enhver lejlighed uden omsvøb forstå. Han lod dem vel ikke kaste i hundehullet, som mangen anden mandhaftig ridder ville have gjort, ikke heller smide på porten; ja, han viste dem end ikke bort med hån, al den stund de endnu ikke havde forlangt, hvad deres hjerter begærede. Han var selv en god mand, han havde i Borre tømt mangt et godt krus i lag med Mikkel Boel og havde været god ven og kammerat med den bortrømte broder, men den vigtigste grund til hans mådehold var, at han ikke ret vel turde behandle ungersvendene ilde af frygt for sin datter, der i ét og alt beherskede ham og gik, som man siger, ind og ud af ham med træsko.

Imidlertid havde hr. Claus Boel arbejdet og skrevet nogle år under kongens rentemester, og Niels Studtmann gjort flere rejser til Brabant og Britannien, til Rusland og Prydsen, da de begge to på én og samme dag kom hjem. Handelsmanden medbragte de dejligste varer, pelsværk, fløjl, brokade, smykker af guld og ædle stene, halefjer af den fugl struds, kosteligt lin og deslige; den unge lærde mand førte i sin lomme et kongeligt brev, der gjorde ham til justitsborgmester i hans fødeby. Begge troede nu at have en fast grund, hvorpå de kunne bygge videre. De besluttede da at gøre det vigtige skridt i livet, som kaldes at bejle, og det traf sig således, at de begge på én og samme dag, efter at de i forvejen skriftligt havde henvendt sig til faderen hr. Eiler Ged, mødtes på Nordfeld, for at modtage et mundtligt svar.

Hushovmesteren viste begge de unge mænd ind i den store sal. Det var en klar formiddag og solens stråler aftegnede skarpt de høje, svibbuede vinduer henad det med sorte og hvide marmorfliser belagte gulv. Her vandrede de da ved siden af hinanden og trådte tavse og beklemte fra tavl til tavl, fra hvidt til sort.

Lidt efter åbnedes den store dør, og herremanden trådte ind. Han gik lidt krum, hans hoved var dækket med en kalot af rødt fløjl, den højre hånd støttede sig på en enhjørningsstok, og den venstre tog om det grå, brede hageskæg, mens et listigt smil plirrede i hans små øjne. Han satte sig i en stor lænestol, og bød de to fremmede tage plads på taburetter, som stod på hver side af denne. Derpå tiltalte han dem på følgende måde:

"Jeg har læst begge Eders breve, og på disses indhold kan jeg, hvad sagen selv angår, ikke have noget at udsætte. Det er meget

naturligt, at I ønsker at eje en væn brud og en god hustru, og begge dele ville I kunne finde i frøken Maren Ged. Jeg har intet imod Eder, som gode venner og medkristne. Eders fædre har jeg kendt som brave mænd. Selv er I, hver på sin plads, al ære værd. Var jeg af Eders stand, ville Eders tilbud blive modtaget med al glæde. Men" – her legede hr. Eiler Ged med den svære guldkæde, der seks gange snoede sig ned ad hans fløjels mave, og betragtede sin farfaders farfaders tipoldefaders kontrafej, som hang i den ene ende af salen, – "men en herremands datter kan ikkun lægge sin hånd i en brudgoms højre, der støtter sin venstre til et ægte skjold; og skulle jeg eller nogen anden ridder vige fra denne regel, da måtte det være under ganske egne omstændigheder. For nu at vise Eder en mulighed til selv at skabe sådanne omstændigheder, hvorunder I kunne nå Eders ønskers mål, vil jeg fastsætte en betingelse, og når denne opfyldes, vil jeg lukke øjet for Eders ufrie stand og give min datter til en ufrelse. Men betingelsen skal ikke være grundet på naturlige, medfødte evner eller andet, som ikke er afhængigt af Eders egen vilje; den skal være lige for Eder begge. Hør altså vel til: Den af Eder, som først formår at dække gulvet i denne sal med fuldvægtige guldgylden, således, at ingen plet kan ses af dets hvide og sorte felter, han skal være min svigersøn og gå til sengs med frøken Maren Ged!"

Hr. Eiler Ged tav, strøg sig smilende ned ad sit grå skæg og lænede sig tilbage i stolen.

De to bejlere stirrede først med store øjne på den grusomme herremand: derpå faldt deres ulykkelige blik uvilkårligt hen ad det fortvivlede gulv, som om de ville måle sammes længde og

brede. De snappede efter vejret, ligesom fisk, der er kommet på det tørre.

Da åbnedes en dør, og frøken Maren Ged, fulgt af to skaffersvende, der frembar et dækket davrebord, trådte ind i al sin ungdommelige pragt og herlighed. Det var ikke den gyldenstykkes hue på det sorte hår, ikke den røde fløjels bulle, løseligt med sølvlænker snøret foran den fyldige barm, ikke det sorte, stribede atlaskes skørt, ikke de små, sølvspændte sko, der virkede som en trolddom på de unge mænd; nej, den frodige, friske mund og de kække, tindrende øjne var det, som nedslog enhver betænkelighed. Efter denne åbenbarelse, der i dette øjeblik forekom dem aldeles ny, tykkedes intet dem umuligt. Begge greb, som ved ét huskud, hver én af den gamle herres hænder og hviskede med sagte, men fast røst: "Hr. ridder! jeg vil opfylde betingelsen!"

"Godt, godt!" svarede hr. Eiler Ged, og rystede ret hjerteligt, men med et polisk smil begge hænder. "men det har da vel ikke så stor hast? Vi kunne dog vel først tage os lidt davre?" hvorpå han førte dem til bordet. Da de her flittigt havde langet til det store saltmadsfad og endnu flittigere tømt de blanke krus, fyldt med stærkt krydret spansk vin, følte de sig i stand til at overvinde alt, og forlod Nordfeld med faste forsætter og højt flyvende forhåbninger.

Man skulle nu have troet, at disse to unge forelskede svende, da deres sind var så opflammet, let ville komme til at kives på vejen, mens de hver på sin kleppert travede hjem til Borre. Ingenlunde! De bar intet nag til hinanden, og meddelte hinanden i al hjertelighed deres planer til at nå det mål, hvorefter begge stræbte. Det gik forsåvidt ret vel an, som disse

planer var af den beskaffenhed, at de ikke kunne krydse eller hæmme hinanden indbyrdes. Den ene byggede på sin kredit ved hoffet, den anden på sin kredit i fremmede lande og byer. Mens de nu på vejen hver for sig udviklede vennen og medbejleren disse støttepunkters styrke og pålidelighed, kunne de ikke lade være, i hjertet at le inderligt af medlidenhed over modpartens svaghed og det urimelige i hans forhåbninger.

Da nu denne begejstrede stemning hjemme var dalet og havde sat sig til ro og eftertanke, skulle man have troet, at ængstelse og modløshed ville have indfundet sig. Tværtimod! Claus Boel, der endnu ikke havde tiltrådt sit borgmesterdom, erklærede sin fader, at han måtte gøre endnu en rejse til kongens hoflejr; og Niels Studtmann ordnede sine sager hjemme, påbød sine folk dobbelt iver og agtpågivenhed, gik ombord på sin egen skude og styrede ad Tyskland til.

Den eneste, der var nedbøjet og modfalden, var den smukke Kristense Boel, der sad ganske bleg der hjemme og vædede den hør, hun spandt, med sine tårer. For uagtet kræmmeren var venlig og god imod hende, spøgte og var glad i hendes selskab, gav hende smukke sager, hver gang han kom hjem fra en rejse, så havde alt dette dog ingen rigtig art; det havde kun den broderlige, lunkne varmegrad, og hendes hjerte brændte jo i lys lue. Hans flittige besøg på Nordfeld og hans pludselige bortrejse og grunden til begge dele, der blev hende dulgt, var færdig at knuse hendes unge hjerte. Den gamle Mikkel Boel gjorde alt for at trøste hende og skænkede hende blandt andet en dejlig bønnebog, velforgyldt og fuld af skønne malede billeder. Men, ak! den havde ikke ret nogen lægedom for den slags hjerteve, der omspændte hende, og hendes fader så med

inderlig bedrøvelse på, hvorlunde hun gik omkring med matte øjne og falmede kinder. Men denne bedrøvelse skulle blive endnu større.

Hr. Claus Boel kom nemlig efter en uformodet kort tid tilbage fra sin rejse til hoffet, og man så tydeligt på hans hele té, at de forhåbninger, han så stolt havde bygget på de stores venskab, ganske var strandede. Man så ham vandre stum og alvorlig hen ad gaden, og i rådet faldt han så ofte i dybe tanker, at hans sidemand tit måtte støde ham på albuen.

Også Niels Studtmann kom hjem langt snarere, end man havde ventet ham. Han syntes vel til mode; men hans ansigts glæde lå dog ligesom bag et slør, og til ord var han ikke så rap som sædvanligt; kort, han var som den, der bærer på en hemmelighed. Han besøgte slet ingen af sine venner i byen, men drog derimod næste morgen tidlig til Nordfeld.

Den gamle herre var just fraværende og ventedes ikke hjem før næste dags middag; og dette var kræmmeren meget kært. Han fik derved, som han håbede, lejlighed til rigtig i ro og mag at tale med sit hjertes udvalgte, med hvem han udbad sig en samtale.

Maren Ged, som kendte de svære betingelser, hendes fader havde stillet de unge bejlere, blev såre nysgerrig efter at erfare, hvad der i sådan hast førte den ene af dem tilbage til hende.

Hendes sengekammer var beliggende i nederste stokværk, ved siden af den gamles; men foruden dette havde hun til sit eget brug indrettet sig et andet lidet bur. Det var et lille rundt kammer, øverst oppe i det ene af gårdens runde tårne; dets vindue vendte ud mod skoven, og det lå meget afsides fra den øvrige beboede del af huset. Her havde hun sine to turtelduer,

her stod smukke blomster, her hang hendes lut, og her tyede hun hen, for enten at lytte på fuglesang eller selv lade sin røst klinge, og her fældede hun tårer over *Magellones Jammer* og Tristans og Isoldes sørgelige skæbne eller lo i al hemmelighed over Uglspils pudserier.

Herhid førte hun Niels Studtmann, satte en stol til ham og tog selv fat på sit broderi.

"Nå," sagde hun smilende, "hvad har I så at fortælle mig, hr. Niels?"

Efter at have rømmet sig og sat sig i lave, begyndte han: "Det første og det vigtigste, jeg har at sige Eder, skønne frøken! det er, at jeg bejler til Eders hjerte og hånd!"

"Ej, ej! Gud velsigne Jer!" råbte Maren Ged højt leende, "har I måske været i klintekongens have? har I allerede alle de blanke gylden i lommen! Lad mig dog se! I ved jo nok, uden dette tør jeg slet ikke høre på Jer!"

"Siden I ved alt," svarede Niels Studtmann alvorligt, "så vil jeg straks skride til at åbenbare Eder, hvad der giver mig mod til at tale så frit til Eder. Jeg kan da siden med så meget større sikkerhed fremføre mit vigtigste ærinde. – Da jeg i følge med Claus Boel sidste gang red herfra, skete det ikke med så let hjerte, som det måske kunne forekomme. Jeg var ør og betagen af elskov og håb; men i baggrunden af mit sind dæmrede dog tanken om umuligheden af at opfylde hr. Eilers strenge betingelse. Imidlertid gjorde jeg mig dog straks rede til at rejse – jeg vidste knap selv hvorhen eller til hvad nytte. Al min kraft ville jeg opbyde, alt ville jeg vove! På min egen lille skude sejlede jeg da ad Pommern til og steg i land i Stralsund. I havnen fik jeg, blandt en mængde andre skibe, øje på et stærkt og meget

let bygget fartøj, der så ud til at kunne føre en stor del sejl. Det førte et kulsort flag på halv stang, og ovenover dette var hejset det stralsundske våben. Man sagde mig, at det var en sørøverskude, som for nogle dage siden, ved forræderi af én af mandskabet, var faldet i hænderne på de stralsundske og nu bragt ind der. Da jeg kom op i byens gader, bemærkede jeg et usædvanligt røre og en livlig tummel blandt folk. Strømmen drog sig henad torvet til, hvor stimmelen var stor. Alle ansigter vendte mod rådhuset. Udenfor dette var der oprejst en forhøjning, på hvilken der stod en mand, og det var ham, der tiltrak sig alles opmærksomhed. I trængslen så jeg en af mine velyndere i byen, den berømte, store købmand hr. Stirnmeier. Jeg nærmede mig til ham med hilsen og buk og udbad mig oplysning om det, jeg her så, og hertil var han straks beredvillig. Det var, sagde han, den under navn af *den sorte skipper* så berygtede og frygtelige sørøver, der i umindelige tider nu havde været en rædsel for alle søfarende på vore vande ("Også jeg har lidt store tab ved hans misgerninger!") For få dage siden var han ved list overmandet og bragt i lænker og bånd hertil. Synderen skulle nu efter denne bys skik tre dage i rad en time hver dag stå således udstillet, førend han blev rettet. Det skete formodentlig, for at en så stor mængde som muligt af søfarende og handlende kunne overtydes om, at de snart kunne vide sig befriede for denne svøbe. Det var nu, vedblev hr. Stirnmeier, på tredje dag, og næste dag skulle han på en oksehud udslæbes af byen ved rakkerens hest, radbrækkes nedenfra og levende stejles. Hver af de to foregående dage havde den sorte skipper ved timens slutning med høj røst udråbt nogle få ord; men ingen havde forstået dem, da det

hverken var vendisk eller tysk. Man formodede, sagde hr. Stirnmeier, at det var enten svensk eller dansk.

Ved at høre dette, blev jeg end mere nysgerrig og begærlig efter nøjere at betragte dette menneske. Jeg banede mig en vej igennem den tætte stimmel, og kunne snart se ham tydeligt. Han var en mand på hen ved de tre snese, bredskuldret, og stærkt bygget. Hans grå hår og skæg var kruset; et par store ar på panden og over ansigtet lod formode, at han havde vovet sig i mangen hård dyst. Hans sorte øjne var selv nu, som han der stod, så stærke og kække, at man vel måtte indse, hvorlunde fare og møje kun havde været en leg for ham. Han stod bagbundet til en høj pæl, og seks bytjenere med bøsser og lunter holdt vagt ved ham; men han så ud, som om han herskede over dem alle. Jeg havde fået en plads tæt nedenfor stilladset, hvorpå han stod, og da jeg løftede mine øjne op for ret i nærheden at beskue ham, faldt netop også hans blik lige i mit. Da hævede han med ét sin rå, men klangfulde og mægtige røst og råbte: "Er her nogen tilstede fra Høje-Møen?"

Der blev en almindelig stilhed, og alle så sig om. Mit hjerte bankede i mit bryst; jeg følte både medlidenhed og ængstelse. Ved at se hans ansigt kom jeg uvilkårligt til at tænke på én, som jeg holder meget af, og jeg tror, at det, foruden nysgerrigheden, var denne lighed, der drev mig til at gøre et skridt fremad og svare: "Jo, jeg er fra Høje-Møen".

"Så vil jeg tale med Jer alene," gentog den sorte skipper.

Jeg svarede, at jeg hertil var villig, forudsat at der af byens øvrighed blev mig forundt tilladelse dertil. Manden tav og slog atter sine sorte øjne ned mod jorden.

I Stralsund er jeg vel bekendt, og selv borgmesteren er én af mine velyndere. På mit forlangende gav han befaling til, at man frit skulle lade mig få indgang til fangen, så snart denne var ført tilbage til sit fængsel, for der at leve den sidste nat. Slutteren, hos hvem jeg meldte mig, fremtog sit nøgleknippe, åbnede den yderste dør til rådstuekælderen, udenfor hvilken der stod en vagt. Vi steg nogle trin ned; der åbnedes atter en jernbeslagen dør, og nu befandt vi os i fangehullet. Fangefogeden satte en tændt lampe på gulvet og gik udenfor. Nu stod jeg da alene ligefor den frygtelige mand; han sad på en træbriks med svære lænker om hænder og fødder; begge hænderne støttede han på sine knæ og betragtede mig med et fast og gennemborende blik.

"Hvor er I fra?" spurgte han i en tone, der noksom tilkendegav, at han var vant til ikke længe at vente på svar, og jeg skyndte mig også at sige: "Fra Borre!"

Ved lyden af dette navn var det, som fo'r der en sitren igennem den stærke mands krop.

"Nok, nok!" råbte han, "sig intet mere! – nævn intet navn! – jeg vil intet sådant høre! I er en møenbo, det røber Jert mål. I skal høre mit testamente!"

Her tav han. Hans udtale var mig et klart bevis for, at jeg her havde med en landsmand at gøre.

"Hør nu grant til," vedblev han efter et øjebliks betænkning. "Jeg er rig som en konge, og mine skatte, som består i møntet guld, har jeg gemt mit fødelands skød. Af og til forlod jeg mine folk, drog ganske alene til de hvide klipper, steg i land, fordybede mig i skovene ved nattetid, og gemte mit guld der. Min vej var op gennem Maglevandsfald, over Dronningstolen,

forbi Vitmunds-nakke over Åsen ind i Grimsdal. Her gik jeg fra øst til vest hen imod en plads, hvor der står to store egetræer. Ved midnatstid står i denne årstid en stor stjerne lige midt imellem disse træers kroner, når man standser tyve skridt fra dem. Der ligger en bred sten, på hvis overside er udhugget en rist; på undersiden har jeg selv hugget disse ord: Du, som har væltet denne sten, er min arving. Vil I," sluttede den sorte skipper, "nu være min arving?"

Ved dette sted i købmandens fortælling, fo'r blodet pludselig op i frøkenens kinder, som om en klar tanke var født i hendes sind; dog fattede hun sig og spurgte tilsyneladende rolig: "Nå, og nu tror I på sådan dårskab og tror at vinde mig ved slige påfund? I tænker vel som så: børn lokkes ved kage, karlfolk ved kys, og kvinder ved favre ord!"

"Har manden bedraget mig," gensvarede Niels Studtmann lidt befippet, "så – –"

"Nej, sig mig dog," afbrød den unge pige ham, "hvad blev der så af den sorte skipper?"

"Jeg forlod ham," svarede købmanden, "med bankende hjerte, i forventning, at min lykke måske stod så nær ved min dør. Næste dag rygtedes det, at han var undsluppet af sit fængsel. Dog samme dags aften blev han atter indbragt til Stralsund; men da var han et lig. Hos en af sine hælere i et lille fiskerhus ved kysten var han blevet overrumplet af de udsendte velbevæbnede folk, just som han stod i begreb med atter at gå til søs. Han havde forsvaret sig som en bjørn mod sine forfølgere. Et skud fra en hagebøsse havde strakt ham til jorden!"

Her trak Niels Studtmann vejret dybt, og lavede sig til et nyt angreb. Da lyttede frøkenen: "Jeg tror, min fader er kommet

hjem," sagde hun hurtigt, "jeg vil dog gå ham i møde. Vent her lidt!" Derpå rejste hun sig, gik ud af den lille, tykke egetræs dør, som lukkede for kammeret, skød ganske sagte de to brede jernskodder for, drejede nøglen to gange om i låsen, tog den ud og puttede den i lommen, hvorpå hun med sin hvislende silkekjole, lig en snog, snoede sig hurtigt ned ad den snævre vindeltrappe. Af en håndskrevet visebog udrev hun et rent blad, og skrev i sitrende hast et brev, forseglede det, gav det til en tro tjener, som på en hest straks efter var i fuldt firspring på vejen til Borre. Her opsøgte han borgmester Claus Boel og overleverede ham i al hemmelighed skrivelsen.

Da frøkenen havde besørget dette, gik hun ganske roligt omkring i huset til sine sysler, og overlod hr. Niels Studtmann i det afsides tårnkammer til ensomhed og gavnlige betragtninger, hvorudi hun vidste, ingen kunne forstyrre ham.

Samme dags aften vandrede to i hættekapper formummede mænd i skumringen ud af Sønderport i Borre, og tog vejen ad Magleby til. Ved enden af landsbyen standsede de ved et af de sidste huse og bankede på. Efter at have vekslet et par ord med manden i huset, trak denne en vogn frem, ledte to store trækøksne ud af stalden, spændte dem for vognen, kastede hakker og spader bag i denne, og nu satte de sig alle tre atter i bevægelse. Vejen gik ind igennem skovene, de kom forbi Gjedde sø og drejede derpå af til Grimsdalen og drog gennem denne til dens yderste østlige side. Himlen var skyfri, og natten stille; intet hørtes undtagen hjulenes knagen og oksernes pusten. Det var alt henved midnat. Vognen blev vendt, og nu stillede en af de to herrer sig i spidsen af toget, idet han hviskede: "Følger nu mig!"

Efter at have skredet et betydeligt stykke tilbage fra øst til vest, gjorde formanden en bevægelse med hånden, hvorefter vognen holdt stille. Derpå gav han sig til at søge; han følte sig for med sin jernbeslagne stav, og med ét hørtes han at slå et par slag på en sten; han strøg med stokken hen ad stenen, og det klang, som når man stryger med en kødgaffel over en rist. Stenen lå halvt skjult under en stor hvidtjørn. Nu udbrød han med dæmpet, bævende stemme: "Her er det!" Alle tre bevæbnede sig med hakke, spade og koben og arbejdede så kraftigt og flinkt, at de efter kort tids forløb fik væltet den store flade sten. Da jord og grus var ryddet til side, viste sig for deres øjne en velsat stenkiste, og i denne fire svære, jernbeslagne skrin. Med megen møje fik de disse læsset på vognen. Da de med denne begav sig på hjemvejen, begyndte dagen alt at gry, hanerne galede fra by til by, og de stønnende okser dampede i den kolde morgenluft.

Hr. Eiler Ged var netop kommet hjem fra sin rejse. Det var ved middagstid. Han stod endnu i borggården på Nordfeld ved sin hest og modtog meldinger af og uddelte befalinger til flere af sine folk, som havde omringet ham. Da hørtes i det fjerne klangen af trompeter og pauker, og lidt efter så man et tog langsomt og højtideligt bevæge sig op ad den store linde-allé, der førte op til Nordfeld. I spidsen red to pyntede trompetere og en paukeslager, hvilke blæste og trommede af alle kræfter. Efter dem fulgte en svær bondevogn på fire høje hjul, bespændt med et par brogede okser; og til sidst kom Mikkel Boel, og hans søn, borgmester Claus Boel, hver på sin stadselige hest.

Herremanden gjorde store øjne og vidste ikke, hvad han skulle tænke om dette styr. Gårdens folk stak hovederne ud af

vinduer og døre, alle hunde gav hals, påhanen skreg på taget, og duerne kredsede, opkyste, rundt over hele gården. Til sidst, just som vognen standsede foran den store stentrappe, og begge rytterne var steget af hesten, kom også frøken Maren til syne. Hendes øjne glimtede, hendes kinder blussede, og hun smilede med hele sit smukke ansigt. Hun stillede sig ved siden af sin fader og ventede med spændt opmærksomhed på, hvad der nu ville komme.

Da trådte den gamle Mikkel Boel frem, tog den sorte fløjlsbaret af sit røde hoved, bøjede sig dybt både for fader og datter og talte: "Velbyrdige hr. ridder! I mindes vel, at min søn, nærværende strenge borgmester Claus Boel, som har fattet en dydig kærlighed til Eders datter, ædle frøken Maren Ged, for nogen tid siden dristede sig til hos Eder selv at begære hende til sin ægtehustru? I mindes vel også, at I til svar på hans ydmyge begæring ikke just ligefrem gav ham et afslag, men i det sted pålagde ham betingelser for opnåelsen af hans hjertes ønske, – betingelser, der noget nær i Eders og alle andre fornuftige menneskers øjne vel måtte kunne gælde for et afslag, al den stund det måtte tykkes umuligt for bejleren at opfylde samme? I mindes endvidere, at han var så forvoven at optage den handske, I tilkastede ham? Nu står han her, for anden gang at bejle til Eders frøken datter, idet han nu, ved den almægtige Guds hjælp, ser sig i stand til at opfylde den betingelse, I har sat. Hvis I tillader det, vil vi straks, som I har forlangt, kunne skjule gulvet i Eders store riddersal med fuldvægtige, blanke guldgylden. Vi har nemlig arvet vor nærmeste slægtning, min salig broder, som nylig er død!"

"Det er ikke sandt!" råbte en forbitret stemme ud af stimmelen, som havde omringet hovedpersonerne, og Niels Studtmann, der ved frøkenens nådige foranstaltning nu endelig var udløst af sit fængsel, trådte frem, højrød i ansigtet og næsten grædefærdig.

"Hvad jeg siger, er både vist og sandt i alle måder," svarede den gamle Mikkel Boel i en rolig tone, "jeg kan endogså fremvise min broders testamente. Å, tag mig dog dokumentet ned af vognen!"

Køresvenden og et par af de andre tilstedeværende løftede med megen besvær en lang og bred, men flad sten ned på jorden og stillede den opret på kant. På den ene side var den udhugget med dybe rifler, ligervis som en rist; på den anden side kunne man læse følgende, med store bogstaver indhuggede ord:

DU, SOM HAR VÆLTET DENNE STEN
ER MIN ARVING.

ANDERS JENSEN BOEL, FRA BORRE.

Alle betragtede og befølede stenen og læste skriften med stor forundring, og ingen kunne nægte, at jo arven i enhver henseende var kommet i de rette hænder.

Niels Studtmann tav stille; han turde jo ikke vedgå, at han på en vis måde havde villet begå arvesvig.

Frøken Maren Ged gned sine snehvide hænder og vidste af glæde knap, på hvilken fod hun ville stå.

Endelig brød hr. Eiler Ged, som hidtil hele tiden havde stået med åben mund og opspilede øjne og efter sædvane glattet sit

grå skæg, den nu indtrådte tavshed. Han vendte sig til fader og søn og sagde: "Ja, I gode mænd! alt dette er jo godt nok; men hvad er der da i disse kister? Vil I virkelig indbilde mig, at I kan opfylde min betingelse? Lad os da se!"

Da tog fader og søn fat på én af de jernbeslagne kister og ved nogle karles hjælp fik de den slæbt ned af vognen, op ad trappen og ind i den store riddersal. Her blev den stillet midt på det rudrede gulv, åbnet og væltet, og se! de røde, blanke skillinger strømmede ud og dækkede mere end en tredjepart af gulvets flade!

Ved dette syn strålede hr. Eiler Geds begærlige øjne med henrykkelsens glans. Han så sig om, fik øje på sin datter, der stod smilende nær hos ham, greb hendes og borgmesterens hænder og trak parret ind på den glimrende dynge, og her, stående midt i guldet, føjede hans deres hænder sammen, idet han sagde: "Her trolover jeg for Guds åsyn og i disse gode mænds nærværelse dig, min datter, frøken Maren Ged, med strenge hr. borgmester Claus Boel! Min og Herrens velsignelse hvile over Eder. Amen!"

Mens alt dette foregik, og alles øjne var henvendt på og beskæftiget med eventyret, havde Niels Studtmann set lejligheden an og listet sig ned til stalden, hvor han dagen i forvejen havde indsat sin hest. Da han trådte ind, vendte hesten sit hoved mod ham og modtog ham med en venlig vrinsken, der dog nu i den stakkels kræmmers øren lød som en hånlatter. Hurtigt lagde han sin sadel på, spændte gjorden, optømmede klepperten, satte sig op og red i fuldt firspring hjemad.

På halvvejen faldt der ham imidlertid med ét noget ind; han standsede sin flyvende fart og lod den pustende hest gå i skridt,

mens han i sit hjerte således tiltalte sig selv: "Du er dog en stor æsel, Niels! og en dum knægt oven i købet! Du ville snyde din bedste ven både for hans retmæssige ejendom og for hans brud, som elsker ham. Tvi dig an!" (Her spyttede han langt ud i marken.) "Og tøsen? Hun kunne jo slet ikke lide dig, det var klart nok. Havde du mod hendes vilje fået hende til ægtehustru, – hun ville ordentlig have kusket dig! Tak du din Gud og skaber og vær glad, at du slap så godt! – Nu er familien Boel uhyre rig! Claus beholder ikke alt, – faderen får sin part og datteren får sin! Datteren? Ja, den lille, søde Kristense, som altid har holdt så meget af dig, du tåbe! og som du til gengæld har været så kold og hård imod! Fy, skam dig!" (Her spyttede han atter.) "Jeg ved nok, hvad jeg gør! Hun får jo også sin part, og den kan ikke blive så ringe!"

Her gav han atter sin ganger spore og tøjle og nåede i stærkt trav snart til Borre. Han lod sin hest sætte i stald og gav sig selv kun så megen tid, at han fik sig lidt hæget og hersket; derpå gik han om i Kirkestræde, hvor Mikkel Boels hus lå med en lille have foran. Han løftede sagte havelågens klinke, trådte hen til huset og kiggede ind ad det lave vindue. Derinde i den lille stue sad på den ene side den gamle Vibeke Boel, lænet blødt tilbage i en lænestol. Hun var faldet i søvn, og fred og mildhed var udbredt over hendes ansigt. På hendes skød lå en opslagen bønnebog; en kat sov ved hendes skammel.

Men på den anden side af stuen var der ingen fred. Der sad Kristense ved sin rok; men hjulet snurrede ikke, og de flittige hænder hvilede i pigens skød. Det dejlige hoved var bøjet ned mod brystet, og de blonde lokker skjulte hendes kinder og de stille tårer. Hun sad så fordybet i sine bedrøvelige tanker, at hun

ikke bemærkede Niels Studtmanns komme, før han, snigende let som en kat, havde taget en stol og sat sig tæt ved hendes side. Hun så vemodigt og alvorligt på ham og ville til at sige noget; men den unge mand lod hende ikke komme til orde. Han lagde sin arm på ryggen af hendes stol, bøjede sig mod hendes øre og hviskede. Hvad han sagde, kunne ingen høre uden hun; men hendes ansigt forrådte snart, af hvad art hans veltalenhed var. På en regnfuld sommerdag begynder skyerne med ét at skilles ad; en sagte luftning bevæger dem hurtigere, solens øje glimter af og til frem, men formørkes atter af et ilende slør, indtil den endelig vinder fuldkommen sejr og sender alle sine glade stråler ud over de skinnende marker og skove. Således vekslede også klarhed og mørke på Kristenses ansigt, indtil endelig hendes kinder fik deres rosenglød, og hendes tindrende øjne med usigelig glæde hvilede på den elskede bejler. Nu vågnede moderen, og nu talte han også til hende.

På Nordfeld havde imidlertid henrykkelsens rus varet temmelig længe. Da man endelig var kommet lidt til ro og besindelse, ville Mikkel og Claus Boel straks afsted for dog også at gøre moder og datter delagtige i den store glæde og herlighed. Men dette ville hr. Eiler Ged på ingen måde tillade. Han befalede straks, at man i hast skulle spænde for et køretøj for at hente dem hid. Dog dette gjordes ikke nødigt; for inden man så sig for, kom begge kvinderne, hver på sin pasgænger, ledsagede af Niels Studtmann, ridende ind i den larmende og jublende gård. Moder og datter blev hjulpet af sadlen og modtaget med åbne arme.

Da der nu endelig indtrådte et lille havblik, benyttede kræmmeren sig af dette til i velvalgte talemåder at fremsætte

sin bøn for Mikkel Boel, en bøn, der blev så kraftigt understøttet af alle, især af moderens udtalte vilje og datterens undselige, men bedende blikke, at den gamle, lykkelige degn slet ikke kunne sige nej.

Så længe Borre købstad var til, blev der ikke set en mere glimrende fest, end da de tvende unge par blev forenede. Det dobbelte bryllup fejredes i rådhusets store sal, og det varede i otte dage; og i disse otte dage fandtes der i byen og hele dens omegn ikke én sulten eller tørstig sjæl. Både rige og fattige, fornemme og ringe, gamle og unge fik deres del i glæden.

Borgmester Claus Boel lod ristestenen indmure i den ene ende af sin stadsestue, hvor han så ofte og ved højtidelige lejligheder kunne have det mærkelige testamente for øje. Han selv og hans hustru levede sammen, som det kunne ventes af to elskende hjerter, og som det sømmer sig et kristeligt, fromt ægtepar. De lærte deres børneflok efter dem at gøre et skønt brug af det uretfærdige mammon.

Tiden randt, og Borre svandt af købstædernes tal, ligesom Babylon, Persepolis og Slangerup. Flere hundrede år efter fandt man engang ved udgravning den store, flade sten med riflerne og indskriften. De lærde fik meget travlt med at udtyde sammenhængen og hensigten med hint tegn og denne skrift; men det lykkedes dem aldrig ret. Nu ved de det.

Om "Mindre fortællinger"

Forfatter: Christian Winther (1796 – 1876).
Org.udgaver:

De to peblinge: I *En Morskabsbog for Børn*, C. A. Reitzel, København 1850.

Den røde mand: I *En Morskabsbog for Børn*, C. A. Reitzel, København 1850.

To venner: I *En Morskabsbog for Børn*, C. A. Reitzel, København 1850.

Monsieur Martin: I *Sang og Sagn*, andet forøgede oplag. P.G. Philipsens Forlag, København 1858. *(Af indholdsfortegnelsen fremgår årstallet 1854, så historien har formentlig været trykt andetsteds tidligere)*.

Ristestenen: I *Folkekalender for Danmark*, C. C. Lose & Delbanco, København 1854.

Denne udgave baseret på: Christian Winthers Samlede Digtninger. Bind 8 og 9: Fortællinger i Prosa. C. A. Reitzels Forlag, København 1860.
Redigeret af: Kim Jensen.
Forside: Efter maleri af P. C. Skovgaard (1817-1875): Bøgeskov i maj. Motiv fra Iselingen (1857).

ISBN 978-87-7628-084-0

2. ebogsudgave, tidligere udgave 978-87-7979-306-4 (Ølstykke 2013)

www.ebib1800.dk

